

FOLIA PHARMACOTHERAPEUTICA AUGUSTUS 2022

NIEUWS

Deze maand in de Folia

De SKP's en bijsluiters via onze website: recente wijziging

Voor de "centraal vergunde" geneesmiddelen is er enkel nog het symbool "grote blauwe gelule", met de SKP en bijsluiter voor het publiek in één enkel document.

FOCUS

Nieuwigheden 2016: stand van zaken 5 jaar later

Sacubitril/valsartan complex, propranololsiroop, vernakalant, alirocumab en evolocumab, acetylsalicylzuur + atorvastatine + ramipril, edoxaban, linaclotide, olodaterol, dulaglutide, dapagliflozine, dapagliflozine + metformine en empagliflozine + metformine, tolvaptan, paliperidon voor driemaandelijke inspuiting, safinamide, cannabinoïden, 9-valent vaccin tegen HPV, mepolizumab, apremilast, ildarucizumab, liraglutide (bij obesitas), ivacaftor + lumacaftor

Influenza 2022-2023: de vaccins en de antivirale middelen

In dit artikel wordt, naar jaarlijkse gewoonte, aandacht besteed aan de influenzavaccins en de antivirale middelen bij influenza. Er zijn dit jaar geen belangrijke nieuwigheden te melden.

AUDITORIUM

Nieuwe FoliaQuiz: Hormonale anticonceptie

Nieuwe e-learning: Opioïdgebruik en chronische pijn

NIEUWIGHEDEN GENEESMIDDELEN

Nieuwigheden in de eerste lijn

- geconjugeerd 15-valent pneumokokkenvaccin (Vaxneuvance®▼) en geconjugeerd 20-valent pneumokokkenvaccin (Apexxnar®▼)

Nieuwigheden in de specialistische geneeskunde

- abrocitinib (Cibinqo®▼)

Nieuwigheden in de oncologie

- pemigatinib (Pemazyre®▼)

Schrappingen en onderbrekingen van commercialisatie (>1 jaar)

- abacavir + lamivudine + zidovudine (Trizivir®)
- alizapride per os (Litican®)
- cefadroxil siroop (Duracef®)
- eprosartan (Teveten®)
- saxagliptine + metformine (Komboglyze®)

- simeticon + aluminium (Maalox Antacid + Antigas®)

Andere wijzigingen

- Direct Healthcare Professional Communications
- Medische noodprogramma's en programma's voor gebruik in schrijnende gevallen

GENEESMIDDELENBEWAKING

Folcodine: aanpassing van de SKP in verband met het risico van misbruik en van kruisovergevoeligheid met curarisantia (neuromusculaire blokkers)

Het Europees Comité voor Geneesmiddelenbewaking (PRAC) van het Europees Geneesmiddelenagentschap (EMA) evalueerde de meest recente veiligheidsgegevens en besliste dat in de SKP's en bijsluiters van folcodine-bevattende geneesmiddelen het risico van misbruik en van kruisovergevoeligheid met neuromusculaire blokkers moet worden opgenomen.

Nieuws

Deze maand in de Folia

Elk jaar bekijken we de gegevens over werkzaamheid en veiligheid van geneesmiddelen die 5 jaar tevoren werden gecommmercialiseerd. Voor meerdere van deze geneesmiddelen wijzigen het gebruik en de plaats, en zijn nieuwe studies gepubliceerd. We bespreken de gegevens voor andere apremilast, vernakalant, de PCSK9-inhibitoren alirocumab en evolocumab, ...

De hygiëne-voorzorgsmaatregelen in het kader van de coronapandemie hebben geleid tot veel minder influenzagevallen in het seizoen 2021-2022. Dit zal mogelijk niet meer het geval zijn voor het seizoen 2022-2023. Influenzavaccinatie van de klassiek voorgestelde doelgroepen wordt sterk aanbevolen, met hoogste prioriteit voor de personen met risico van complicaties bij influenza.

In de rubriek Geneesmiddelenbewaking rapporteren we nieuwe veiligheidsgegevens met folcodine, een antitussivum verwant aan de opioïden.

Focus

Nieuwigheden 2016: stand van zaken 5 jaar later

Dit artikel is een update van de kennis over doeltreffendheid en veiligheid van een aantal geneesmiddelen die in 2016 op de markt kwamen. Voor dit artikel werd een selectie gemaakt van de geneesmiddelen die een impact hebben op de algemene praktijk.

Volgende geneesmiddelen worden besproken:

Sacubitril/valsartan complex

Het BCFI is van oordeel dat het sacubitril/valsartan complex mogelijk een meerwaarde kan bieden ter vervanging van een behandeling met een ACE-inhibitor of een sartaan. Dit is enkel onderbouwd bij relatief jonge en weinig symptomatische patiënten met hartfalen met gedaalde ejectiefraction die blijvende klachten hadden onder een behandeling met een bèta-blokker en een ACE-inhibitor of sartaan.

Propranololsiroop

Het BCFI is van oordeel dat propranololsiroop een werkzame behandeling is voor prolifererend infantiel hemangioom waarvoor systemische behandeling aangewezen is. Hoewel het veiligheidsprofiel aanvaardbaar lijkt is blijvende waakzaamheid voor potentieel ernstige ongewenste effecten (hypotensie, bradycardie, hypoglykemie) aangewezen gedurende de volledige behandelingsduur.

Vernakalant

Het BCFI is van oordeel dat, wanneer bij voorkamerfibrillatie herstel van het sinusritme (*rhythm control*) aangewezen is, het niet bewezen is dat vernakalant een meerwaarde heeft ten opzichte van elektrische cardioversie of andere geneesmiddelen gebruikt voor herstel van het sinusritme.

Alirocumab en evolocumab

Het BCFI is van oordeel dat de PCSK9-inhibitoren, gezien hun bescheiden voordeel op cardiovasculaire eindpunten en hoge kostprijs, slechts een heel beperkte plaats hebben in de secundaire cardiovasculaire preventie bij sommige patiënten met zeer hoog cardiovasculair risico. De werkzaamheid en veiligheid op lange termijn zijn nog onvoldoende gekend.

Vaste associatie acetylsalicylzuur + atorvastatine + ramipril

Het BCFI is van oordeel dat een vaste associatie voor *secundaire* cardiovasculaire preventie voorgesteld kan worden bij patiënten die onder controle zijn met elk van de componenten, met het oog op een betere therapietrouw. Daarentegen is het gebruik van vaste associaties voor cardiovasculaire preventie binnen een (veralgemeende) strategie van *primaire* preventie in onze Westerse populatie niet gerechtvaardigd.

Edoxaban

Het BCFI is van oordeel dat er binnen de groep van de DOAC's geen argumenten zijn om edoxaban te verkiezen boven de andere DOAC's.

Linaclotide

Het BCFI is van oordeel dat de plaats van linaclotide in de behandeling van matig tot ernstig prikkelbaredarmsyndroom met obstipatie onduidelijk blijft. Er zijn nog steeds geen vergelijkende gegevens met andere beschikbare behandelingen in deze indicatie.

Olodaterol

Het BCFI is van oordeel dat de plaats van olodaterol in de behandeling van COPD, in monotherapie of in associatie met tiotropium, identiek is aan die van de andere langwerkende bèta₂-mimetica (LABA's).

Dulaglutide

Het BCFI is van oordeel dat met dulaglutide een bescheiden cardiovasculair voordeel is aangetoond in een populatie van type 2-diabetespatiënten, representatief voor de eerste lijn. Qua veiligheid zijn er geen argumenten die dulaglutide onderscheiden van de andere middelen binnen deze klasse.

Dapagliflozine

Het BCFI is van oordeel dat het in de behandeling van type 2-diabetes moeilijk is om de plaats van dapagliflozine binnen de klasse van de gliflozinen te bepalen. In de behandeling van hartfalen en chronische nierschade moet de plaats van

dapagliflozine nog bepaald worden, zeker ten opzichte van de andere tweedelijsbehandelingen in deze indicaties.

Vaste associaties dapagliflozine + metformine en empagliflozine + metformine

Het BCFI is van oordeel dat het mogelijke voordeel van de vaste associaties, op het vlak van therapietrouw, afgewogen moet worden tegen de beperkte mogelijkheden van dosisaanpassing en het risico van ongewenste effecten.

Tolvaptan

Het BCFI is van oordeel dat de plaats van tolvaptan in de behandeling van autosomaal dominante polycystruize nierziekte onduidelijk blijft. Het voordeel ervan op relevante klinische eindpunten is nog niet vastgesteld en blootstelling aan tolvaptan gaat gepaard met een risico op frequente of potentieel ernstige ongewenste effecten.

Paliperidon voor driemaandelijke inspuiting

Het BCFI is van oordeel dat driemaandelijke (en zesmaandelijke) intramusculaire toediening van paliperidon voordelen kan hebben in termen van therapietrouw, maar dat de mogelijkheden van doseringsaanpassing hierdoor beperkt zijn en dit geen regelmatige opvolging van de klinische toestand stimuleert. De depotpreparaten van paliperidon zijn zes keer duurder dan hun oraal equivalent. Gerandomiseerde, rechtstreeks vergelijkende langetermijnstudies zijn nodig, niet enkel met andere toedieningsvormen maar ook met andere antipsychotica, om de kosten en baten van de verschillende medicamenteuze opties voor onderhoudsbehandeling van schizofrenie beter te kunnen inschatten.

Safinamide

Het BCFI is van oordeel dat de plaats van safinamide in de behandeling van de ziekte van Parkinson onduidelijk blijft gezien het gebrek aan vergelijkende studies met de twee andere MAO-B-inhibitoren en met andere antiparkinsonmiddelen.

Cannabinoïden

Het BCFI blijft van oordeel dat, gezien het gebrek aan rigoureuze evidentie over de werkzaamheid en het gebrek aan kennis over vooral de ongewenste effecten op lange termijn, Sativex® geen eerstekeuzebehandeling is voor spasticiteitsgerelateerde symptomen bij patiënten met multiple sclerose (enige indicatie in de SKP).

9-valent vaccin tegen HPV

Het BCFI is van oordeel dat Gardasil 9® (HPV9) een plaats heeft in de preventie van baarmoederhalskanker en anogenitale wratten. Het is wachten op gegevens over een eventuele meerwaarde van HPV9 in de preventie van baarmoederhalskanker (en andere HPV-gerelateerde kankers) ten opzichte van de andere HPV-vaccins. HPV9, maar niet HPV2, biedt bescherming tegen anogenitale wratten.

Mepolizumab

Het BCFI is van oordeel dat de plaats van mepolizumab bij ernstig eosinofiel astma en chronische rinosinusitis met neuspoliepen beperkt blijft tot patiënten met ernstige vormen voor wie standaardbehandeling in de optimale dosis geen adequate ziektecontrole biedt.

Apremilast

Het BCFI is van oordeel dat de plaats van apremilast in de behandeling van psoriasis onduidelijk is. De orale toediening kan wel een voordeel bieden in sommige situaties.

Idarucizumab

Idarucizumab is een doeltreffend en snel werkend antidotum van dabigatran. Het kan gebruikt worden bij ernstige bloeding of dringende heerkunde maar geeft extra risico op trombo-embolische events. Het BCFI is van oordeel dat bij gebrek aan direct vergelijkend onderzoek het niet duidelijk is of dit antidotum een voordeel heeft tegenover PCC (protrombinecomplexconcentraat).

Liraglutide (bij obesitas)

Het BCFI is van oordeel dat de voordelen van liraglutide op het gewichtsverlies interessant zijn, zelfs al zijn ze bescheiden, maar gegevens over een effect op obesitas-gerelateerde morbiditeit en mortaliteit en over de veiligheid op lange termijn in hogere doses dan bij diabetes ontbreken op dit ogenblik. Er moet ook rekening worden gehouden met de hoge kostprijs.

Ivacaftor + lumacaftor

De associatie van ivacaftor en lumacaftor (Orkambi®) kan bij sommige vormen van mucoviscidose leiden tot een verbetering

van de longfunctie (gemeten met de ESW), en tot een vermindering van het aantal ernstige bronchiale exacerbaties bij kinderen tussen 2 en 12 jaar. Het BCFI is van oordeel dat de exacte plaats tegenover de recentere combinatietherapie met ivacaftor en tezacaftor (Symkevi®) nog onduidelijk is vanwege de afwezigheid van direct vergelijkende studies.

Sacubitril/valsartan complex (Entresto®, hoofdstuk 1.3.2.)

Hoewel het sacubitril/valsartan complex bij patiënten met **hartfalen met gedaalde ejectiefraction** slechts onderzocht werd in één studie met een zeer geselecteerde populatie, kreeg het bij registratie een vrij ruime indicatie toegewezen. De voorbije jaren werden er geen nieuwe langlopende studies met harde eindpunten in deze indicatie gepubliceerd. Toch krijgt het product in de gespecialiseerde cardiologische richtlijnen een steeds prominentere plaats toegewezen.

Een studie bij patiënten met **hartfalen met bewaarde ejectiefraction** uit 2019 toonde geen voordeel van sacubitril/valsartan complex ten opzichte van valsartan voor wat betreft het primaire samengestelde eindpunt van cardiovasculaire mortaliteit en hospitalisaties wegens hartfalen. Toch werd op basis van subgroepanalyses in Amerika (maar (nog) niet in Europa) de indicatie uitgebreid naar alle patiënten met hartfalen met een ejectiefraction die “lager is dan normaal”.

Het BCFI is van oordeel dat het sacubitril/valsartan complex een meerwaarde kan bieden ter vervanging van een behandeling met een ACE-inhibitor of een sartaan. Dit is enkel onderbouwd bij relatief jonge en weinig symptomatische patiënten met hartfalen met gedaalde ejectiefraction die blijvende klachten hadden onder een behandeling met een bèta-blokker en een ACE-inhibitor of sartaan. Er is onvoldoende evidentie voor de werkzaamheid en veiligheid ervan bij hartfalenpatiënten buiten deze populatie.

Initiële en huidige indicaties

Het sacubitril/valsartan complex kwam in 2016 op de markt met als indicatie de behandeling van chronisch hartfalen met gedaalde ejectiefraction ($\leq 40\%$). In Europa is de indicatie sindsdien ongewijzigd gebleven.

Stand van zaken over doeltreffendheid

Hartfalen met gedaalde ejectiefraction

We wezen er bij de marktintroductie reeds op dat de gegevens over de werkzaamheid van het sacubitril/valsartan complex bij **hartfalen met gedaalde ejectiefraction** uit één gerandomiseerde, gecontroleerde, dubbelblinde studie in een sterk geselecteerde populatie komen (de PARADIGM-HF studie zie Folia december 2016).

Het ging om patiënten met een ejectiefraction $\leq 35\%$, gestabiliseerd onder behandeling met een ACE-inhibitor of sartaan en een bèta-blokker (minstens 4 weken stabiele dosis). Patiënten waren relatief jong (gemiddeld 64 jaar) en hadden relatief weinig klachten (70% van de patiënten had NYHA-klasse II klachten). Tijdens een sequentiële enkelblinde run in-fase met zowel het sacubitril/valsartan complex als de comparator enalapril verliet ongeveer 20% van de oorspronkelijk geselecteerde patiënten de studie.

Vervanging van de behandeling met ACE-inhibitor of sartaan door behandeling met het sacubitril/valsartan complex ging gepaard met een statistisch significante afname van de cardiovasculaire en globale mortaliteit en van het aantal hospitalisaties wegens hartfalen ten opzichte van verderzetten van de behandeling met enalapril 10 mg tweemaal daags¹.

Extrapolatie van de studieresultaten naar de dagelijkse praktijk wordt bemoeilijkt door deze geselecteerde populatie, maar ook door het gebruik van een lager dan aangeraden dosis enalapril in de comparatorgroep (richtlijnen raden een dagelijkse dosis tot 40 mg enalapril aan) en door de vroegtijdige stopzetting van de studie (wat vaak leidt tot een overschatting van het effect van het onderzochte geneesmiddel)²⁻⁴.

Ondanks de beperkingen van deze studie kreeg het sacubitril/valsartan complex zowel in Europa als in de VS de indicatie “hartfalen met gedaalde ejectiefraction” zonder meer. Sinds de publicatie van de PARADIGM-HF studie zijn er geen nieuwe grote langlopende studies met cardiovasculaire eindpunten gepubliceerd bij patiënten met hartfalen met gedaalde ejectiefraction.

In de specialistische richtlijnen van de Europese en Amerikaanse cardiologenverenigingen kreeg het sacubitril/valsartan complex de voorbije jaren een steeds vooraanstaander plaats in de behandeling van hartfalen met gedaalde ejectiefraction^{5,6}. Ondanks de afwezigheid van nieuwe studies, wordt overschakelen van een behandeling met ACE-inhibitoren of sartanen naar een behandeling met het sacubitril/valsartan complex er sterk aangeraden voor elke patiënt met symptomatisch chronisch hartfalen met gedaalde ejectiefraction.

Daarnaast kan volgens deze richtlijnen ook overwogen worden een behandeling met het sacubitril/valsartan complex op te starten bij

patiënten die voordien nog niet behandeld werden met een ACE-inhibitor of een sartaan. Zij baseren zich hiervoor op de resultaten van de PIONEER-studie, een kortlopende studie (8 weken) met intermediaire eindpunten (NT-proBNP serumconcentratie) bij patiënten met acuut gedecompenseerd hartfalen. Een deel van de patiënten in deze studie had de novo hartfalen en dus nog geen voorafgaand ACE-inhibitor- of sartaangebruik en het opstarten van een behandeling met het sacubitril/valsartan complex bleek bij hen veilig op korte termijn⁷. Gegevens over werkzaamheid en veiligheid op lange termijn ontbreken echter.

De eerstelijnsrichtlijnen van NHG en NICE behouden het sacubitril/valsartan complex voor de tweede lijn, op te starten door een hartfalspecialist bij patiënten met blijvende klachten onder een stabiele behandeling met bèta-blokkers en een ACE-inhibitor of sartaan (de populatie van de PARADIGM-HF studie)^{8,9}. Ook de Belgische terugbetalingscriteria weerspiegelen de inclusiecriteria van de PARADIGM-HF studie.

Hartfalen met bewaarde ejectiefractie (en mildly reduced ejectiefractie)

De werkzaamheid van het sacubitril/valsartan complex werd eveneens onderzocht bij patiënten met hartfalen met bewaarde ejectiefractie (EF > 50%). In 2019 werden de resultaten van de PARAGON-studie bij 4 822 patiënten met hartfalen met een bewaarde ejectiefractie (in deze studie EF \geq 45%) gepubliceerd. Na een mediane follow up van 35 maanden was er geen verschil tussen het sacubitril/valsartan complex en valsartan monotherapie voor wat betreft het primaire samengestelde eindpunt van cardiovasculaire mortaliteit en hospitalisaties wegens hartfalen, noch voor wat betreft beide componenten van het primaire eindpunt apart of voor wat betreft de globale mortaliteit¹⁰. Subgroepanalyses toonden wel een voordeel van het sacubitril/valsartan complex bij patiënten met een ejectiefractie \leq 57% (de mediane ejectiefractie in de studie). Hoewel deze subgroepanalyses als louter hypothesevormend moeten beschouwd worden, leidde dit in de VS in 2021 toch tot een uitbreiding van de indicatie naar alle vormen van hartfalen met een ejectiefractie "lager dan normaal" (dus ook voor hartfalen met *mildly reduced* ejectiefractie (EF tussen 40 en 50%) en hartfalen met bewaarde ejectiefractie)¹¹. In Europa werd de indicatie echter (nog) niet uitgebreid. De Amerikaanse specialistische richtlijnen zien het complex sacubitril/valsartan als een behandelingsoptie voor zowel patiënten met *mildly reduced* ejectiefractie als voor patiënten met bewaarde ejectiefractie (vooral bij patiënten met eerder lage ejectiefracties)⁶, de Europese specialistische richtlijnen enkel bij patiënten met *mildly reduced* ejectiefractie⁵. De eerstelijnsrichtlijnen geven nauwelijks of geen adviezen voor de medicamenteuze aanpak van hartfalen met *mildly reduced* of bewaarde ejectiefractie^{8,9}.

Post infarct

In een studie uit 2021 toonde het sacubitril/valsartan complex geen meerwaarde ten opzichte van de ACE-inhibitor ramipril bij post-infarctpatiënten zonder voorafgaand hartfalen, opgestart binnen de week na het infarct, op het primaire samengestelde eindpunt van cardiovasculaire mortaliteit en incidentie van hartfalen¹².

Stand van zaken over ongewenste effecten

In 2021 voegde het Europees Geneesmiddelenagentschap slaapstoornissen (zelden), hallucinaties (zelden) en paranoia (zeer zelden) toe aan de lijst met ongewenste effecten op basis van meerdere gevalsoverbescrijvingen, die een mogelijk causaal verband kunnen doen vermoeden¹³.

Plaatsbepaling en advies van het BCFI

Het BCFI is van oordeel dat het vervangen van een behandeling met een ACE-inhibitor of sartaan door een behandeling met het sacubitril/valsartan complex mogelijk een meerwaarde kan betekenen voor patiënten met hartfalen met gedaalde ejectiefractie en dit enkel bij patiënten die voldoen aan de inclusiecriteria van de PARADIGM-HF studie (EF \leq 35%, blijvende klachten onder stabiele behandeling met een bèta-blokker en een ACE-inhibitor of sartaan) en met vergelijkbare patiëntenkarakteristieken als de patiënten in deze studie (relatief jong, NYHA-klasse II of III). Gezien het gebrek aan nieuwe studies bij patiënten met hartfalen met gedaalde ejectiefractie en de negatieve studie bij patiënten met hartfalen met bewaarde ejectiefractie, is er onvoldoende evidentie uit langdurige gerandomiseerde studies met harde eindpunten voor het gebruik ervan buiten deze populatie.

Propranololsiroop (Hemangirol®, hoofdstuk 1.5.)

Gezien zijn werkzaamheid en gunstiger profiel van ongewenste effecten werd propranololsiroop (Hemangiol® , hoofdstuk 1.5.) al snel de voorkeursbehandeling voor prolifererend infantiel hemangioom waarvoor een systemische behandeling aangewezen is. Sinds de introductie van propranololsiroop, zijn er weinig nieuwe gegevens beschikbaar gekomen. Een Cochrane review uit 2018, volledig gebaseerd op studiegegevens die reeds gekend waren voor de introductie, bevestigt de werkzaamheid en veiligheid van propranolol in deze indicatie¹. De auteurs wijzen erop dat de gegevens afkomstig zijn uit slechts enkele kleinere studies en de kwaliteit van de evidentie dus slechts matig is, maar stellen dat ze tijdens hun review, die ook andere medicamenteuze en niet-medicamenteuze behandelingen omvatte, geen evidentie gevonden hebben om de plaats van propranololsiroop als voorkeursbehandeling in deze indicatie in vraag te stellen. Een observationeel onderzoek in een grote overheidsdatabase van de Franse ziekteverzekering bevestigde het veiligheidsprofiel van propranololsiroop bij heel jonge kinderen². Niettemin besloot het Europese Geneesmiddelenagentschap in 2019 de bijzondere voorzorgen in verband met hypoglykemie in de SKP van propranololsiroop te versterken en te verduidelijken. Sinds 1 maart 2022 wordt de specialiteit op basis van propranololsiroop niet meer terugbetaald (zie Folia april 2022). De magistrale bereiding wordt volledig terugbetaald (op voorschrift van een specialist in de pediatrie, plastische chirurgie of dermato-venerologie).

Het BCFI is van oordeel dat propranololsiroop een werkzame behandeling is voor prolifererend infantiel hemangioom waarvoor systemische behandeling aangewezen is. Hoewel het veiligheidsprofiel aanvaardbaar lijkt is blijvende waakzaamheid voor potentieel ernstige ongewenste effecten (hypotensie, bradycardie, hypoglykemie) aangewezen gedurende de volledige behandelingsduur.

Vernakalant (Brinavess®, hoofdstuk 1.8.1.2.)

Sinds de introductie van vernakalant (Brinavess® , hoofdstuk 1.8.1.2.) in België kwamen noch over de werkzaamheid, noch over de veiligheid ervan nieuwe gegevens beschikbaar. Gezien het gebrek aan gegevens over de invloed van vernakalant op de mortaliteit en op de complicaties van voorkamerfibrillatie en het grote risico op ernstige ongewenste effecten (hypotensie, aritmogene effecten), staat vernakalant al meerdere jaren op de lijst van “te verlaten geneesmiddelen” van La Revue Prescrire¹.

Het BCFI is van oordeel dat, wanneer bij voorkamerfibrillatie herstel van het sinusritme (*hythm control*) aangewezen is, het niet bewezen is dat vernakalant een meerwaarde heeft ten opzichte van elektrische cardioversie of andere geneesmiddelen gebruikt voor herstel van het sinusritme.

Alirocumab en evolocumab (Praluent® en Repatha®, hoofdstuk 1.12.7.)

De PCSK9-inhibitoren alirocumab en evolocumab kwamen in 2016 op de markt met als indicatie primaire familiale en niet-familiale hypercholesterolemie en gemengde dyslipidemie. We beschikken op dat moment niet over studiegegevens die de werkzaamheid ervan op cardiovasculaire eindpunten aantoonen.

Met de FOURIER-studie¹ in 2017 (met evolocumab, zie Folia juli 2017) en de ODYSSEY-OUTCOMES-studie² in 2018 (met alirocumab, zie Folia februari 2019) kwamen de eerste (en tot op vandaag enige) gegevens uit langer lopende studies met cardiovasculaire eindpunten beschikbaar. Beide studies toonden bij patiënten met een zeer hoog cardiovasculair risico een statistisch significante, maar in absolute cijfers beperkte, daling van cardiovasculaire morbiditeit. Op vlak van cardiovasculaire mortaliteit wordt geen verschil gezien tussen de PCSK9-inhibitoren en placebo (zie Lees meer).

Op basis van deze studies werd de indicatie van de PCSK9-inhibitoren uitgebreid naar cardiovasculaire preventie bij patiënten met vastgestelde atherosclerotische cardiovasculaire aandoeningen. In België is er echter nog steeds enkel terugbetaling voorzien, onder bepaalde voorwaarden, bij patiënten met familiale hypercholesterolemie.

Gezien de afwezigheid van nieuwe studiegegevens op cardiovasculaire eindpunten en op lange termijn, blijven volgende bedenkingen geldig:

- Er zijn geen gegevens uit gerandomiseerde studies over de werkzaamheid van de PCSK9-inhibitoren over een termijn langer dan 3 jaar. De veiligheid op lange termijn is eveneens nog onvoldoende gekend.
- De kostprijs van deze geneesmiddelen is zeer hoog. We beschikken niet over berekeningen aangepast aan de Belgische situatie, maar afgaand op Amerikaanse gegevens, lijken ook in België belangrijke prijsreducties noodzakelijk vooraleer een behandeling met PCSK9-inhibitoren als kosteneffectief kan worden beschouwd (zie Folia februari 2019).
- De plaats van PCSK9-inhibitoren in monotherapie bij patiënten met statine-intolerante blijft onduidelijk gezien er geen studies met cardiovasculaire eindpunten specifiek bij deze patiënten werden uitgevoerd en slechts een hele kleine minderheid van de patiënten in de FOURIER- en ODYSSEY OUTCOMES-studies geen statine verdroeg.

Het BCFI is van oordeel dat de PCSK9-inhibitoren gezien hun bescheiden voordeel op cardiovasculaire eindpunten en hoge kostprijs slechts een beperkte plaats hebben in de secundaire cardiovasculaire preventie: bij bepaalde patiënten met zeer hoog cardiovasculair risico. De werkzaamheid en veiligheid op lange termijn zijn nog onvoldoende gekend.

De FOURIER-studie¹ met evolocumab wordt uitvoerig besproken in Folia juli 2017 en de ODYSSEY-OUTCOMES-studie² alirocumab in Folia februari 2019.

- Beide studies bestudeerden het toevoegen van een PCSK9-inhibitor aan een statinetherapie bij patiënten met een zeer hoog cardiovasculair risico (in de overgrote meerderheid van de gevallen met voorgeschiedenis van acuut coronair syndroom).
- Dit resulteerde in een statistisch significante, maar in absolute cijfers beperkte, daling van de incidentie van een samengesteld primair eindpunt van cardiovasculaire mortaliteit en morbiditeit (myocardinfarct, cerebrovasculair accident, hospitalisatie omwille van instabiele angor en, in de ODYSSEY OUTCOMES-studie, ook coronaire revascularisatie) ten opzichte van placebo.
- Deze vermindering is vooral een gevolg van een significante daling van het aantal niet-fatale myocardinfarcten en CVA's.
- Op vlak van cardiovasculaire en globale mortaliteit wordt geen verschil gezien tussen de PCSK9-inhibitoren en placebo (uitzondering: met alirocumab werd wel een onverklaarde en mogelijks aan het toeval toe te schrijven daling van de globale (maar niet van de cardiovasculaire) mortaliteit gezien).

Vaste associatie acetylsalicylzuur + atorvastatine + ramipril (Trinomia ®, hoofdstuk 1.16.)

Sinds de introductie van de vaste associatie van acetylsalicylzuur + atorvastatine + ramipril (Trinomia®, hoofdstuk 1.16.) voor *secundaire* cardiovasculaire preventie, zijn er geen nieuwe onderzoeksresultaten met preparaten met een identieke of gelijkaardige samenstelling. Ook vonden wij in onze bronnen geen nieuwe studiegegevens over het gebruik van vaste associaties voor de secundaire preventie van cardiovasculaire voorvallen. Er is dus nog steeds geen evidentie dat hiermee betere resultaten bekomen worden dan met een individuele aanpak van de voornaamste risicofactoren.

Wel werden er de voorbije jaren meerdere studies uitgevoerd met een *polypill* voor primaire cardiovasculaire preventie, zoals de Polyran-studie (zie Folia november 2019). Een meta-analyse uit 2021 van de 3 meest recente grote *polypill*-studies in primaire cardiovasculaire preventie toont een belangrijke reductie van de cardiovasculaire morbiditeit en mortaliteit met *polypillen* met wisselende samenstelling (al dan niet met acetylsalicylzuur) ten opzichte van placebo¹. Aangezien deze studies grotendeels patiënten includeerden uit landen met een laag tot gemiddeld inkomen, waar cardiovasculaire risicofactoren en de organisatie van preventieve en curatieve gezondheidszorg sterk verschillen van de Westerse situatie, kunnen deze resultaten niet zomaar geëxtrapoleerd worden. Daarnaast hebben 3 grote studies in 2018 bevestigd dat er geen plaats is voor acetylsalicylzuur in de *primaire* cardiovasculaire preventie (zie Folia april 2019) en blijft er discussie over de plaats van statines in *primaire* cardiovasculaire preventie (zie Folia juni 2019).

Het BCFI is van oordeel dat in een Westerse populatie, na inschatten van het globale cardiovasculaire risico, meer geïndividualiseerde strategieën te verkiezen zijn boven een “one size fits all” strategie voor cardiovasculaire preventie. Bij patiënten die onder controle zijn met (en dus met een duidelijke indicatie voor) elk van de componenten, kan een vaste associatie voorgesteld worden met het oog op een groter gebruiksgemak en een betere therapietrouw. Dergelijke associaties laten echter niet toe de dosis van de verschillende componenten aan te passen en er is een risico van onvoldoende kennis bij de patiënt van wat hij inneemt en aan welke dosis, wat kan leiden tot therapeutische vergissingen. Het gebruik van vaste associaties voor cardiovasculaire preventie binnen een (veralgemeende) strategie van *primaire* preventie is in onze Westerse populatie niet gerechtvaardigd.

Edoxaban (Lixiana®, hoofdstuk 2.1.2.1.2.)

Edoxaban (Lixiana®, hoofdstuk 2.1.2.1.2.) kwam in 2016 als laatste van de directe orale anticoagulantia (DOAC) op de markt. In tegenstelling tot dabigatran, rivaroxaban en apixaban, had het (en heeft het nog steeds) enkel preventie van trombo-embolische events bij patiënten met voorkamerfibrillatie (VKF) en behandeling en secundaire preventie van diepe veneuze trombose (DVT) en longembolus als indicatie. Edoxaban is niet geïndiceerd als tromboprotectie bij majeure orthopedische chirurgie.

Behalve enkele non-inferioriteitsstudies in specifieke subgroepen (behandeling van DVT bij patiënten met kanker (zie Folia januari 2020), preventie van trombo-embolische events bij patiënten met voorkamerfibrillatie na transcatheter vervanging van de aortaklep) werden er geen grote nieuwe studies uitgevoerd met edoxaban, die de plaatsbepaling ervan zouden kunnen beïnvloeden.

De richtlijnen van de internationale cardiologenverenigingen spraken al snel een voorkeur voor de DOAC's uit, zowel bij patiënten met VKF als voor de behandeling van DVT en longembolus, omwille van hun evenwaardige werkzaamheid, lager bloedingsrisico en groter gebruiksgemak. Met de toenemende gebruikservaring en een duidelijker zicht op de veiligheid op lange termijn (de eerste DOAC's kwamen reeds in 2009 op de markt), zijn de laatste jaren ook de eerstelijnsrichtlijnen en andere EBM-bronnen DOAC's gaan beschouwen als een minstens evenwaardig behandelingsalternatief voor de vitamine K-antagonisten¹⁻⁵.

Bij gebrek aan direct vergelijkende studies, is het moeilijk zich uit te spreken over verschillen tussen de DOAC's onderling.

Het BCFI is van oordeel dat er binnen de groep van de DOAC's geen argumenten zijn om edoxaban te verkiezen boven de andere DOAC's.

Linacotide (Constella®, hoofdstuk 3.5.6.)

Het BCFI is van oordeel dat de plaats van linaclotide (Constella®, hoofdstuk 3.5.6) in de behandeling van matig tot ernstig prikkelbaredarmsyndroom met obstipatie onduidelijk blijft. Placebogecontroleerde studies toonden klinische werkzaamheid op de buikpijn en de darmtransit. Er bestaan nog geen vergelijkende studies met de in België gebruikelijke behandelingen in deze indicatie (spasmolytica, pepermunt, laxativa).¹⁻⁵ Het EMA heeft urticaria toegevoegd aan de lijst van mogelijke ongewenste effecten, evenals darmperforatie bij risicopatiënten. Het geeft een geruststellend advies over het gebruik ervan tijdens de borstvoeding.

Werkzaamheid

- De enige vergelijkende studie die in onze bronnen werd gevonden is een studie versus plecaïnide (niet beschikbaar in België), die geen verschil in werkzaamheid aantoont.⁶

Veiligheid

- Het EMA heeft in 2020 urticaria aan de lijst van ongewenste effecten toegevoegd. Het EMA bracht in 2021 ook een advies uit dat sommige patiënten met een zwakke darmwand een risico op darmperforatie kunnen lopen.^{7,8} We herinneren eraan dat gebruik van linaclotide vaak gepaard gaat met een risico van spijsverteringsstoornissen, vooral diarree, die ernstig kan zijn en tot complicaties kan leiden (0,1 tot 1%).⁹
- In 2020 concludeerde het EMA dat linaclotide tijdens de borstvoeding gebruikt mag worden.⁸ Dit advies is echter nog niet vermeld in de SKP, waarin nog steeds wordt aanbevolen om het middel niet te gebruiken tijdens de borstvoeding.⁷ Volgens onze gebruikelijke bronnen over borstvoeding is het gebruik ervan waarschijnlijk veilig.^{10,11}

Olodaterol (Striverdi®, hoofdstuk 4.1.1.) en olodaterol + tiotropium (Spiolto®, hoofdstuk 4.1.3.)

Het BCFI is van oordeel dat de plaats van olodaterol identiek is aan die van de andere langwerkende bèta₂-mimetica (LABA's) bij COPD.

Olodaterol bestaat in monotherapie (Striverdi®▼) en in associatie met tiotropium (langwerkend anticholinergicum: LAMA) (Spiolto®) voor de onderhoudsbehandeling van COPD. Het wordt éénmaal daags toegediend, net als indacaterol.

Het kreeg sinds de commercialisatie geen nieuwe indicatie en is in monotherapie nog niet vergeleken met de andere LABA's of in bitherapie met de andere associaties LABA + LAMA, noch qua werkzaamheid noch qua veiligheid.¹ Voor alle LABA's blijft er een vermoeden van optreden van cardiovasculaire events in het begin van de behandeling. Een systematische review over het gebruik van olodaterol bij COPD of astma toonde geen effect op de mortaliteit of het optreden van niet-fatale ernstige cardiovasculaire events.²

Bij COPD, in monotherapie als onderhoudsbehandeling bij ernstige symptomen en/of risico van exacerbaties, gebeurt de keuze tussen LABA's en LAMA's op individuele basis, met name op grond van het veiligheidsprofiel. LAMA's lijken doeltreffender op het risico van exacerbaties.

De associaties LABA + LAMA lijken doeltreffender op de symptomen dan monotherapie, maar het voordeel op de exacerbaties is minder duidelijk (zie ook 4.1.Plaatsbepaling COPD).^{3,4}

Dulaglutide (Trulicity®, hoofdstuk 5.1.6.)

- Dulaglutide (Trulicity®▼; hoofdstuk 5.1.6.) is een GLP-1-analoog die éénmaal per week subcutaan wordt toegediend. Het heeft als indicatie de behandeling van type 2-diabetes, in monotherapie (wanneer metformine gecontra-indiceerd is of niet verdragen wordt) of in aanvulling op andere antidiabetica. Er zijn sinds 2017 geen nieuwe indicaties voor dit geneesmiddel.
- De REWIND-studie onderzocht de wekelijkse toediening van dulaglutide, ten opzichte van placebo, bij een populatie van diabetespatiënten met relatief goed gecontroleerde diabetes en met hoog cardiovasculair risico (aanwezigheid van cardiovasculaire antecedenten of van ≥ 2 cardiovasculaire risicofactoren). De resultaten tonen een significant voordeel van dulaglutide op relevante cardiovasculaire eindpunten. In absolute waarde blijft de risicoreductie bescheiden: ongeveer 71 patiënten moeten 5,4 jaar behandeld worden om één van de volgende events te voorkomen: cardiovasculair overlijden, niet-fataal infarct of niet-fataal CVA (zie Folia december 2019).
- Er zijn qua veiligheid geen argumenten die dulaglutide van de andere middelen binnen deze klasse onderscheiden. De risico's geassocieerd met het gebruik van GLP-1-analogen zijn grotendeels van gastro-intestinale aard en worden verder opgevolgd (RMA). Het risico van acute pancreatitis blijft zorgwekkend, zelfs al is het laag¹. Het risico van biliaire complicaties lijkt bevestigd te worden².
- **Het BCFI is van oordeel dat** dulaglutide enkele kenmerken vertoont die voordelig kunnen zijn, vooral het cardiovasculaire voordeel in een populatie van type 2-diabetespatiënten met hoog cardiovasculair risico en representatief voor de eerste lijn (zie Folia december 2019).
- De wekelijkse inname zou een voordeel kunnen zijn voor de therapietrouw. Er zijn echter momenteel geen vergelijkende gegevens (GLP-1-analogen dagelijks versus wekelijks) op klinische eindpunten die dit kunnen bevestigen.

Dapagliflozine (Forxiga®, hoofdstuk 5.1.8.)

- **Het BCFI is van oordeel dat** het moeilijk is om de plaats van dapagliflozine binnen de klasse van de gliflozinen te bepalen. Onze plaatsbepalingen van de eerder op de markt gebrachte gliflozinen zijn niet veranderd door de sindsdien gepubliceerde gegevens (zie Folia augustus 2021 en Folia juli 2019). De veiligheidsgegevens blijven een belangrijke impact hebben op de risico-batenverhouding van de gliflozinen. Er moet ook rekening worden gehouden met de kostprijs.
- De resultaten met dapagliflozine in de DECLARE-TIMI-studie zijn minder gunstig voor wat het diabetes-gerelateerde cardiovasculaire risico betreft dan de resultaten met canagliflozine in de CANVAS-studie en met empagliflozine in de EMPAREG-studie. Dit zou, tenminste deels, toegeschreven kunnen worden aan een verschil in geïncludeerde studiepopulatie (zie Folia maart 2019).
- De initiële indicatie van dapagliflozine was type 2-diabetes in monotherapie of in associatie met andere antidiabetica. Sindsdien werden volgende indicaties goedgekeurd, onafhankelijk van de aanwezigheid van diabetes: behandeling van symptomatisch chronisch hartfalen met gedaalde ejectiefraction (zie Folia juni 2021) en behandeling van chronische nierschade (zie Folia oktober 2021). De terugbetaling verschilt naargelang van deze verschillende indicaties en is afhankelijk van verschillende criteria (zie a! et b! op onze website ; zie ook Folia maart 2022).
- De plaats van dapagliflozine in het therapeutisch arsenaal van hartfalen en chronische nierschade, ten opzichte van de andere tweedelijnsbehandelingen, moet nog verder bepaald worden (zie Folia februari 2021).

Dapagliflozine + metformine (Xigduo®, hoofdstuk 5.1.10.) en empagliflozine + metformine (Synjardy®, hoofdstuk 5.1.10.)

Vaste associaties gliflozine + metformine:

Wij hebben in onze bronnen over de afgelopen 5 jaar geen publicaties teruggevonden die relevante informatie geven over de voor- en nadelen van vaste associaties ten opzichte van dezelfde middelen, afzonderlijk genomen.

Het BCFI is van oordeel dat het mogelijke voordeel van de vaste associaties, op het vlak van therapietrouw, afgewogen moet worden tegen de beperkte mogelijkheden van dosisaanpassing en het risico van ongewenste effecten. Bij een verminderde nierfunctie moet de dosis metformine worden aangepast, wat niet het geval is met de gliflozinen.

Tolvaptan (Jinarc®, hoofdstuk 7.4.)

Het BCFI is van oordeel dat de plaats van tolvaptan (Jinarc® ▼ , hoofdstuk 7.4) in de behandeling van autosomaal dominante polycysteuze nierziekte bij volwassenen **onduidelijk** blijft. Het voordeel ervan op relevante klinische eindpunten, zoals terminale nierinsufficiëntie, is nog niet vastgesteld.^{1,2}

Sinds de commercialisatie is het, op basis van een weinig overtuigende studie, ook vergund voor autosomale polycysteuze nierziekte met ernstige nierinsufficiëntie.^{3,4}

Blootstelling aan tolvaptan gaat gepaard met een risico op van frequente of potentieel ernstige ongewenste effecten. Het veiligheidsprofiel werd herzien en verduidelijkt door het EMA, dat de aandacht vestigt op een risico van ernstige dehydratie, ernstige leverinsufficiëntie en anafylaxie.

In 2021 werden de bijkomende “risicobeperkende activiteiten” gewijzigd (Risk Minimisation Activities: RMA), met ondersteunende voorschrijf- en voorlichtingsdocumenten voor de patiënt, die in het bijzonder waarschuwen voor dehydratie, leverproblemen en het gebruik tijdens de zwangerschap.

Paliperidon voor driemaandelijke inspuiting (Trevicta®, hoofdstuk 10.2.4.)

Trevicta® bevat **paliperidon** als inspuitbare suspensie met vertraagde afgifte voor *driemaandelijke* intramusculaire toediening. Het is geïndiceerd voor de onderhoudsbehandeling van schizofrenie bij volwassenen die klinisch stabiel zijn op maandelijkse paliperidonpalmitaatinjecties.

Observationele studies vinden minder herstel met langwerkende depotpreparaten dan met orale preparaten, maar in gerandomiseerd onderzoek werd geen consequent voordeel vastgesteld van depotpreparaten. Mogelijk heeft dit te maken met betere therapietrouw aan orale preparaten bij patiënten in een gerandomiseerde studie dan in de klinische praktijk.¹

Sedert mei 2022 is paliperidon ook beschikbaar als zesmaandelijke injectie onder de merknaam Byanli®, voor patiënten die klinisch stabiel zijn op de maandelijkse of driemaandelijke injectie. Byanli® is geregistreerd op basis van een noninferioriteitsstudie, waarin de zesmaandelijke injectie niet meer herstel gaf dan de driemaandelijke injectie (resp. 7,5% en 4,9% van de patiënten) en geen verschil in ongewenste effecten.²

Paliperidon heeft geen aangetoonde meerwaarde t.o.v. andere antipsychotica, noch qua werkzaamheid, noch qua risico's, en is veel duurder voor de gemeenschap (niet voor de patiënt) dan sommige andere antipsychotica (zie Folia maart 2022).

Het BCFI is van oordeel dat driemaandelijke (en zesmaandelijke) intramusculaire toediening van paliperidon voordelen kan hebben in termen van therapietrouw, maar dat de mogelijkheden van doseringsaanpassing hierdoor beperkt zijn en dit geen regelmatige opvolging van de klinische toestand stimuleert. De depotpreparaten van paliperidon zijn zes keer duurder dan hun oraal equivalent. Gerandomiseerde, rechtstreeks vergelijkende langetermijnstudies zijn nodig, niet enkel met andere toedieningsvormen maar ook met andere antipsychotica, om de kosten en baten van de verschillende medicamenteuze opties voor onderhoudsbehandeling van schizofrenie beter te kunnen inschatten.

Safinamide (Xadago®, hoofdstuk 10.6.4.)

Safinamide (Xadago®, hoofdstuk 10.6.4) is een monoamineoxidase-B-inhibitor (MAO-B) die in 2016 op de markt kwam. Het wordt bij de ziekte van Parkinson gebruikt in associatie met levodopa om de motorische complicaties van chronisch levodopagebruik tegen te gaan.

Mogelijke interacties met sommige transporteiwitten zijn sinds 2016 in de SKP opgenomen. Deze transporteiwitten zouden door safinamide geremd worden, maar de klinische relevantie van deze remming blijft op dit ogenblik onduidelijk.^{1,2,3}

Vandaag, vijf jaar na de commercialisatie van safinamide, zijn er geen klinische studies die de werkzaamheid van safinamide op de motorische functie bij parkinsonpatiënten met de twee andere MAO-B-inhibitoren of met andere antiparkinsonmiddelen vergelijken.^{4,5}

Momenteel zijn er studies lopende die de impact van safinamide op de niet-motorische symptomen bij parkinsonpatiënten onderzoeken.⁶

De plaats van safinamide in de behandeling van de ziekte van Parkinson blijft dus vooralsnog onduidelijk.

Cannabinoiden (Sativex®, hoofdstuk 10.8.)

Sativex® (hoofdstuk 10.8) is de enige farmaceutische specialiteit op basis van cannabinoïden die sinds 2016 in België vergund en gecommmercialiseerd is.

Sativex® kreeg sinds de commercialisatie geen nieuwe indicaties. De SKP vermeldt als enige indicatie de verlichting van symptomen bij volwassen patiënten met matige tot ernstige spasticiteit vanwege multiple sclerose (MS) die niet adequaat gereageerd hebben op andere medicatie tegen spasticiteit.

Zoals vermeld in de *Folia december 2019*, zijn de argumenten voor enig symptomatisch effect van cannabis en cannabinoïden voor medisch gebruik in geval van spasticiteit door MS beperkt. Voor de niet in de SKP opgenomen indicaties, zoals chronische neuropathische pijn, sommige ernstige epilepsiesyndromen bij het kind, anorexie bij hiv-patiënten, en ook chemotherapie-gerelateerde misselijkheid en braken, zijn de gegevens voor enig symptomatisch effect eveneens beperkt. Zie *Folia december 2019* « Het medisch gebruik van cannabis en cannabinoïden: een stand van zaken ».

Vijf jaar na de commercialisatie van Sativex® hebben wij in onze bronnen geen klinische studies teruggevonden die de werkzaamheid van Sativex® op spasticiteit door MS vergelijken met andere medicatie^{1,2,3}. Verschillende klinische studies zijn lopende om de werkzaamheid van Sativex® te onderzoeken bij patiënten met MS, maar ook bij andere indicaties^{4,5}.

Het BCFI blijft van oordeel dat, gezien het gebrek aan rigoureuze evidentie over de werkzaamheid en het gebrek aan kennis over vooral de ongewenste effecten op lange termijn, Sativex® geen eerstekeuzebehandeling is voor de spasticiteitsgerelateerde symptomen bij patiënten met MS.

9-valent vaccin tegen humaan papillomavirus (HPV) (Gardasil 9®, hoofdstuk 12.1.1.11.)

- **Samenstelling.** Gardasil 9® (HPV9) voegde zich 5 jaar geleden bij de HPV-vaccins Cervarix® (HPV2) en het ondertussen in België niet meer beschikbare Gardasil® (HPV4). Alle drie de HPV-vaccins bevatten de oncogene HPV-types 16 en 18, die verantwoordelijk worden geacht voor 75% van de gevallen van baarmoederhalskanker en die ook tussenkomen in andere HPV-gerelateerde kankers. HPV9 bevat 5 extra oncogene HPV-types die verantwoordelijk worden geacht voor een bijkomende 15% van de gevallen van baarmoederhalskanker. HPV9 (en HPV4, maar niet HPV2) bevat ook de HPV-types 6 en 11, die verantwoordelijk worden geacht voor minstens 90% van de gevallen van anogenitale wratten.

- De **indicaties** van Gardasil 9® zijn sinds 2016 niet gewijzigd.

- **Ervaring en gebruik.** De ervaring met HPV9 is geringer dan met HPV2 en HPV4 omdat het later is gecommercialiseerd en de eerste massa-vaccinatiecampagnes tegen HPV zijn gestart met HPV2 of HPV4. In België is Gardasil 9® sinds 2019 het HPV-vaccin dat gratis wordt aangeboden door de Gemeenschappen voor de basisvaccinatie van meisjes en jongens tegen HPV (leeftijd 11 à 13 jaar) (zie Tabel 12a. in Repertorium 12.1.). In verband met de uitbreiding in 2019 van de vaccinatie van enkel meisjes naar meisjes én jongens, en de keuze voor HPV9, zie Folia juli 2019.

- Vaccinatie met HPV9 **vermindert** de incidentie van **precancereuze letsels** (ook de hooggradige) door bepaalde oncogene HPV-types en van **anogenitale wratten**, met de grootste werkzaamheid bij meisjes en jongens die HPV-negatief zijn op het ogenblik van de vaccinatie [zie Folia juli 2019].

- **Real-world impact op populatieniveau en preventie van HPV-gerelateerde kankers.** We vonden geen studies specifiek met HPV9. Wel tonen observationele gegevens over HPV2 en HPV4^{1,2} meerdere jaren na starten van een HPV-vaccinatieprogramma bij meisjes, een daling van de incidentie van HPV-infecties, van premaligne hooggradige cervicale letsels en van anogenitale wratten, ook bij niet-gevaccineerden: zie **“Lees meer” voor enkele details**. Ook tonen de eerste (observationele) gegevens een sterke daling van de incidentie van **baarmoederhalskanker** door veralgemeende vaccinatie van meisjes voor HPV2³ en voor HPV4 [zie Folia juli 2021], zeker wanneer op jonge leeftijd werd gevaccineerd. HPV9 bevat meer oncogene HPV-types dan HPV2 en HPV4, en biedt in theorie een bredere bescherming tegen HPV-gerelateerde kankers. Hard bewijs voor een meerwaarde van HPV9 op dat vlak ontbreekt op dit ogenblik. Het blijft cruciaal om de impact van HPV-vaccinatie op populatieniveau te monitoren, ook rekening houdende met de gewijzigde vaccinatiestrategieën, bijvoorbeeld het gebruik van HPV9, de gender-neutrale (meisjes én jongens) vaccinatie, en een vaccinatieschema met 2 doses bij de jonge meisjes en jongens.

- **Veiligheid.** We vonden geen veiligheidsstudies specifiek met HPV9. Enkele recente observationele studies met HPV2 en HPV4 zijn geruststellend: er was geen verband met onder andere syndromen die gepaard gaan met autonome dysfunctie (bv. chronisch vermoeidheidssyndroom), immuunstoornissen, veneuze trombo-embolie, schildklierstoornissen, type 1-diabetes ... [zie Folia juli 2021 en referenties 4 en 5]. Claims die circuleren op internet dat HPV-vaccinatie leidt tot ernstige ongewenste effecten hebben geen wetenschappelijke basis.

- De **beschermingsduur** van HPV9 is nog niet gekend, maar we wetendat de immuunrespons persisteert gedurende minstens 10 jaar na de laatste vaccindosis.⁶

Het BCFI is van oordeel dat Gardasil 9® (HPV9) een plaats heeft in de preventie van baarmoederhalskanker en anogenitale wratten. Het is wachten op gegevens over een eventuele meerwaarde van HPV9 in de preventie van baarmoederhalskanker (en andere HPV-gerelateerde kankers) ten opzichte van de andere HPV-vaccins. HPV9, maar niet HPV2, biedt bescherming tegen anogenitale wratten. Zie Repertorium 12.1.1.11. voor de Plaatsbepaling van de HPV-vaccins.

Enkele details over twee studies naar de *real-world* impact van HPV-vaccinatie op populatieniveau

1. Geüpdatete systematische review en meta-analyse van ecologische studies (een type van observationeel onderzoek) (2019)¹ met gegevens over 60 miljoen personen (40 studies, 14 landen):
 - Acht jaar (9 jaar voor CIN2+) na introductie van een **HPV-vaccinatieprogramma bij meisjes** daalde in de algemene bevolking en ten opzichte van de pre-vaccinatieperiode de incidentie van **infecties door HPV** (types 16 en 18: daling met 83% bij meisjes 13-19 jaar en met 66% bij vrouwen 20-24 jaar). Ook was er een daling van **hooggradige cervicale intraepitheliale neoplasie** (CIN2+ : daling met 51% bij meisjes 13-19 jaar en met 31% bij vrouwen 20-24 jaar) evenals van **deanogenitale-wrattendiagnoses** (daling met 67% bij meisjes 15-19 jaar, met 54% bij vrouwen 20-24 jaar en met 31% bij vrouwen 25-29 jaar). Anogenitale-wrattendiagnoses daalden ook bij **mannen** (daling met 48% bij 15-19-jarigen en met 32% bij 20-24-jarigen). Alle resultaten waren statistisch significant.
 - De impact op populatieniveau en aanwijzingen van groepsimmunitet waren groter wanneer de vaccinatiegraad van meisjes minstens 50% bedraagt.
 - Het gaat hier over studies in hoge-inkomstlanden, en vaccinatie van louter meisjes met 3 doses van HPV2 of HPV4 (resultaten in verband met anogenitale wratten enkel van toepassing voor HPV4).
2. Amerikaanse observationele studie over HPV4 door de *Centers for Disease control and Prevention* (2022)²:

- Bij 14- tot 24-jarige seksueel actieve vrouwen was er in de periode 2015-2018 (n=549) ten opzichte van de pre-vaccinatieperiode (periode 2003-2006, n=1.095) een daling met 85% van de incidentie van HPV-infectie met een van de 4 vaccintypes (n=549). De daling bedroeg 90% bij gevaccineerde vrouwen en 74% bij niet-gevaccineerde vrouwen, wijzend op groepsimmunitet. De resultaten waren statistisch significant.
- De incidentie van HPV-infectie met niet-vaccintypes was niet gedaald.

Nota. Voor de gegevens rond de *real-world* impact op populatieniveau en preventie van HPV-gerelateerde kankers en voor de gegevens rond veiligheid steunen we ons in dit artikel op observationeel verkregen resultaten. Deze zijn minder sterk qua bewijskracht dan gegevens uit gerandomiseerd onderzoek, maar het zijn op dit ogenblik de enige studiegegevens daarover. Voor zeldzame en/of laattijdige (ongewenste) effecten zijn observationeel verkregen gegevens meestal de 'best evidence' waarover we beschikken.

* **Ecologisch onderzoek** wordt in de woordenlijst van Minerva als volgt gedefinieerd: *"Dit is een vorm van observationeel onderzoek, waarbij de analyse-eenheden populaties of groepen personen zijn in plaats van individuele personen. Men kan bijvoorbeeld de gemiddelde inname van voedingsvezels vergelijken met de mortaliteit door coloncarcinoom in verschillende populaties. De resultaten van dergelijk onderzoek dienen met enige reserve te worden geïnterpreteerd, aangezien de correlaties op populatieniveau niet noodzakelijkerwijs gelden op individueel niveau."*

** **CIN2+** staat voor *cervical intraepithelial neoplasia* (syn. *cervical dysplasia*) van graad 2 en graad 3. Synoniem: *high-grade CIN* of hooggradige cervicale intraepitheliale neoplasie.

Mepolizumab (Nucala[®], hoofdstuk 12.3.2.2.3.)

Het BCFI is van oordeel dat de plaats van mepolizumab (Nucala[®], hoofdstuk 12.3.2.2.3) bij ernstig eosinofiel astma en ernstige chronische rinosinusitis met neuspoliepen beperkt blijft. Het kan een optie zijn bij onvoldoende werkzaamheid van de standaardbehandelingen in de optimale dosis.

Mepolizumab was het eerste monoklonaal antilichaam dat interleukine-5 remt (IL-5 inhibitor), gecommercialiseerd voor de behandeling van ernstig eosinofiel astma dat niet op de klassieke onderhoudsbehandeling in hoge dosis reageert.

Sinds de commercialisatie heeft het nieuwe indicaties gekregen:

- Eosinofiel astma bij adolescenten en kinderen vanaf 6 jaar;
- Ernstige chronische rinosinusitis met neuspoliepen, als aanvullende behandeling bij intranasale corticosteroiden, in geval van onvoldoende werkzaamheid van systemische corticosteroiden of chirurgie
- Sommige vormen van eosinofiele granulomatose met polyangiitis vanaf de leeftijd van 6 jaar en sommige hypereosinofiele syndromen.

Gegevens bij eosinofiel astma met exacerbaties tonen aan dat mepolizumab werkzaam is tegen de exacerbaties, maar het effect ervan op de levenskwaliteit is minder duidelijk. Het werd niet vergeleken met andere behandelingen. De uitbreiding van de indicatie naar kinderen is niet gebaseerd op specifieke klinische studies.

Bij patiënten met ernstige chronische rinosinusitis met neuspoliepen lijkt het werkzaam op nasale obstructie. Het effect ervan op de levenskwaliteit en de ernst van de ziekte is niet duidelijk.

Sinds de commercialisatie werd anafylaxie toegevoegd als zeldzaam ongewenst effect. ¹

Astma

- Bij de commercialisatie hadden studies over eosinofiel astma een beperkte vermindering van de exacerbaties aangetoond en een vermindering van de noodzakelijke doses orale corticosteroiden.
- Een *Cochrane Review* heeft sindsdien de werkzaamheid en de veiligheid van de IL-5 inhibitoren onderzocht bij ernstig eosinofiel astma die onvoldoende gecontroleerd was onder een behandeling met ICS + LABA en met ten minste twee exacerbaties waarvoor een oraal corticosteroid nodig was in het voorafgaande jaar. Deze review concludeert dat mepolizumab, net als de andere geneesmiddelen uit deze klasse, het aantal klinisch significante exacerbaties met de helft kan verminderen. Mepolizumab ging ook gepaard met positieve resultaten op de levenskwaliteit, maar deze winst bereikte niet de klinische relevantiedrempel. ²
- Het preparaat werd niet direct vergeleken met orale corticotherapie noch met andere monoklonale antilichamen. Indirecte vergelijkingen met benralizumab en reslizumab toonden geen verschil aan in werkzaamheid of in veiligheid. ^{3, 4}
- De uitbreiding van de indicatie en de dosering bij kinderen is gebaseerd op beperkte gegevens van werkzaamheid en farmacokinetiek, en berust vooral op de extrapolatie van de resultaten bij volwassenen. ^{1, 5-7} Het is de enige vergunde IL-5 inhibitor bij kinderen en adolescenten.

- Volgens GINA 2022 kunnen IL-5 inhibitoren voorgesteld worden bij patiënten met ernstig astma met inadequate ziektecontrole met ICS + LABA, die het voorafgaande jaar exacerbaties vertoonden en met een eosinofielentelling groter dan of gelijk aan $150/\mu\text{l}$.⁷
- NICE concludeerde in 2021 eveneens dat mepolizumab een optie kan zijn bij ernstig eosinofiel astma met onvoldoende ziektecontrole met de standaardbehandeling, met meerdere exacerbaties in het voorafgaande jaar.⁴

Rinosinusitis met neuspoliepen

- Het registratiedossier vermeldt voor deze nieuwe indicatie een fase 3-studie bij patiënten met persisterende symptomen van ernstige chronische rinosinusitis met neuspoliepen ondanks het gebruik van nasale corticosteroïden. Bij de evaluatie tussen de weken 49 tot 52, ten opzichte van placebo, leidde mepolizumab tot een vermindering met 3,6 punten op de visueel analoge schaal (van 0 tot 10) voor nasale obstructie (primair eindpunt, $p < 0,001$, klinisch relevant effect).^{8,9}
- Een *Cochrane Review* van 2021 vond twee studies versus placebo bij 137 patiënten met ernstige chronische rinosinusitis met neuspoliepen, behandeld met nasale corticosteroïden. Volgens de beoordeling van de resultaten van de review, zou mepolizumab werkzaam kunnen zijn op de levenskwaliteit op 6 maanden.” Het effect op de ernst van de ziekte op 6 maanden is volgens deze review « erg onduidelijk ». De bewijskracht is respectievelijk zeer laag en laag (low certainty en very low certainty evidence) omwille van de kleine steekproefgrootte en de niet-gevalideerde meetmethoden of uitkomstmaten.¹⁰

Apremilast (Otezla®, hoofdstuk 12.3.2.6.2.)

De orale immunomodulator **apremilast** (een fosfodiësterase type 4-inhibitor) werd 5 jaar geleden gecommercialiseerd voor de behandeling van matig tot ernstige psoriasis en artritis psoriatica. Deze indicaties gelden enkel op voorwaarde dat een eerdere behandeling met een ander middel onvoldoende respons opleverde of bij intolerantie. In 2020 werd de indicatie uitgebreid naar de behandeling van mondzweren die verband houden met de ziekte van Behçet.

Psoriasis

- In onze update over de aanpak van plaque psoriasis bespraken we de groeiende plaats van biologische geneesmiddelen en apremilast bij matige tot ernstige psoriasis bij onvoldoende antwoord of contra-indicatie van de eerstekeuze geneesmiddelen (methotrexaat, alternatief ciclosporine), zie Folia maart 2018 (bijgewerkt op 22/10/2019).

- De laatste update van een "levende" systematische Cochrane review gepubliceerd in 2022 wijst op een hogere werkzaamheid van biologische geneesmiddelen (IL-inhibitoren, TNF-remmers) vergeleken met apremilast (en andere conventionele systemische geneesmiddelen).¹ Daarnaast werd er geen verschil in werkzaamheid gevonden tussen apremilast en methotrexaat of ciclosporine. Deze conclusies waren gebaseerd op indirecte vergelijkingen tussen studies van korte duur (2 tot 6 maand) met vooral patiënten met ernstige psoriasis.

- **Het BCFI is van oordeel** dat de exacte plaats van apremilast bij matige tot ernstige psoriasis onduidelijk is gezien het gebrek aan direct vergelijkend onderzoek en langetermijngegevens. Daarnaast moet ook rekening gehouden worden met de hoge kostprijs. De orale toediening van apremilast kan wel een alternatief zijn voor de biologische geneesmiddelen wanneer subcutane of intraveneuze toediening niet gewenst is.

Artritis psoriatica

Apremilast wordt volgens de SKP gebruikt voor de behandeling van artritis psoriatica bij onvoldoende respons of intolerantie op een eerdere DMARD-therapie.

De PALACE 4 studie uit 2018 onderzocht apremilast in een vroegere fase van de behandeling bij patiënten die voorheen nog geen conventionele DMARD of biologische geneesmiddelen hadden ontvangen.² Na 16 weken behandeling hadden meer patiënten onder apremilast een goede respons ($\geq 20\%$ verbetering op een samengesteld eindpunt) ten opzichte van placebo. De werkzaamheid bleef behouden tot 56 weken behandeling. Het veiligheidsprofiel was vergelijkbaar met eerdere studies met apremilast. Apremilast werd niet vergeleken met andere geneesmiddelen.

Spondylitis ankylosans

In een studie gepubliceerd in 2021 was er geen verschil in werkzaamheid tussen apremilast en placebo na 16 weken behandeling bij patiënten met spondylitis ankylosans.³ Apremilast werd niet vergeleken met andere geneesmiddelen.

Mondzweren bij de ziekte van Behçet

De ziekte van Behçet wordt gekenmerkt door systemische vasculitis en veroorzaakt o.a. terugkerende mondzweren. In de RELIEF studie gaf apremilast een significante verbetering van mondzweren vergeleken met placebo na 12 weken behandeling. Dit bij 207 patiënten die eerder behandeld werden voor mondzweren met ten minste één niet-biologisch geneesmiddel.⁴ Gastro-intestinale ongewenste effecten, bovenste luchtweginfecties en hoofdpijn kwamen meer voor in de arm met apremilast. In de extensie fase van de studie (vanaf week 12), kregen alle patiënten apremilast en bleef de werkzaamheid behouden tot 64 weken behandeling. Bij 9% van de patiënten traden ernstige ongewenste effecten op waaronder zona, klier tuberculose, en endometriumkanker waarvoor een causaal verband mogelijk wordt geacht.⁵ Apremilast werd niet vergeleken met andere geneesmiddelen.

Idarucizumab (Praxbind®, hoofdstuk 20.1.1.4.)

Idarucizumab (Praxbind®) is een monoklonaal antilichaam en antidotum van dabigatran, gecommmercialiseerd sinds april 2016. Het wordt in hospitaalmilieu gebruikt om het anticoagulerend effect van dabigatran snel te neutraliseren in geval van ernstige bloeding of dringende heelkunde.

In 2017 werden de resultaten van de volledige cohort (503 patiënten) van de REVERSE-AD, een prospectieve open label studie gepubliceerd (zie Folia februari 2018). Op basis van de resultaten van deze studie lijkt idarucizumab een snel en doeltreffend antidotum te zijn voor dabigatran in noodsituaties. Het gaat echter om een observationele studie zonder controlegroep. Er kan daardoor geen uitspraak gedaan worden over de invloed van idarucizumab op klinische uitkomsten, zoals winst in mortaliteit en morbiditeit¹. Het is ook belangrijk om te vermelden dat de neutralisatie van een anticoagulerende behandeling gepaard gaat met een risico van trombo-embolische events. Vandaar moet de anticoagulerende behandeling zo snel mogelijk herstart worden in functie van de klinische situatie. Dabigatran kan opnieuw ingenomen worden vanaf 24 uur na toediening van idarucizumab.

Er is geen direct vergelijkend onderzoek tussen PCC (protrombinecomplexconcentraat) en idarucizumab^{2,3}.

Het BCFI is van oordeel dat het bij gebrek aan direct vergelijkend onderzoek niet duidelijk is of idarucizumab een voordeel heeft tegenover gebruik van PCC (protrombinecomplexconcentraat)^{2,3}.

Liraglutide (bij obesitas) (Saxenda®, hoofdstuk 20.2.)

- Sinds liraglutide 5 jaar geleden op de markt kwam, werd de indicatie van liraglutide bij obesitas (Saxenda®, hoofdstuk 20.2), initieel enkel vergund voor volwassenen, in maart 2021 door het EMA uitgebreid naar adolescenten van 12 jaar en ouder.

- Liraglutide leidde, ten opzichte van placebo, tot een bijkomend gewichtsverlies van 5,6 kg na ongeveer 1 jaar¹. Dit gewichtsverlies (versus placebo) is bescheiden, maar is van de 3 geneesmiddelen die momenteel in België beschikbaar zijn voor de behandeling van obesitas, het meest uitgesproken (indirecte vergelijkingen).

- Verschillende studies hebben de werkzaamheid van liraglutide (in de dagelijkse dosis van 3 mg) in termen van gewichtsverlies vergeleken ten opzichte van een andere GLP-1-analoog, semaglutide. De resultaten lijken te wijzen op een hogere werkzaamheid van semaglutide^{2,3}. De vergunning voor het in de handel brengen van semaglutide bij obesitas werd door het EMA goedgekeurd, maar het is in België nog niet gecommmercialiseerd in deze indicatie en in deze dosis (situatie 1/7/2022). Wij komen binnenkort op deze studies terug, evenals op de plaats van de GLP-1-analogen in de medicamenteuze behandeling van obesitas.

- Een studie⁴ toonde dat liraglutide bij patiënten met obesitas of overgewicht en met comorbiditeit en prediabetes de tijd tot het optreden van type 2-diabetes verlengt, vergeleken met placebo. Het blijft echter complex om een preventief voordeel op diabetes te bepalen van een behandeling met een hypoglykëmerend effect bij diabetespatiënten (zie Transparantiefiches – Type 2-diabetes - Preventie). Geen enkele andere studie onderzocht het eventuele voordeel van liraglutide op obesitas-gerelateerde aandoeningen.

- Het behoud op lange termijn (> 1 jaar) van het voordeel van liraglutide op het gewicht moet nog bepaald worden.

- De ongewenste effecten in de behandeling van obesitas (doses hoger dan die gebruikt bij diabetes) zijn grotendeels van gastro-intestinale aard (misselijkheid, braken, en minder frequent, acute pancreatitis en biliaire complicaties). De RMA van het EMA over liraglutide identificeert en volgt vooral het potentiële risico van kanker (melanoom, schildklier, pancreas). Het EMA heeft in november 2021 bovendien hoofdpijn toegevoegd aan de lijst van ongewenste effecten (“zeer vaak”) van liraglutide in de behandeling van obesitas (zie EPAR scientific conclusions).

- Een meta-analyse⁵ bevestigt het risico van biliaire complicaties bij gebruik van GLP-1-analogen, zowel voor de behandeling van type 2-diabetes als van obesitas, vergeleken met placebo of met andere behandelingen (RR=1,37 met 95% BI van 1,23 tot 1,52). Dit risico is des te groter naarmate hoge doses en tijdens langere periodes worden toegediend (wat het geval is bij de behandeling van obesitas).

- **Het BCFI is van oordeel dat** de voordelen van liraglutide (Saxenda®, hoofdstuk 20.2) op het gewichtsverlies interessant zijn, maar gegevens over een effect op obesitas-gerelateerde morbiditeit en mortaliteit en over de veiligheid op lange termijn in hogere doses dan bij diabetes ontbreken op dit ogenblik. Er moet ook rekening worden gehouden met de hoge kostprijs.

Ivacaftor + lumacaftor (Orkambi®, hoofdstuk 20.3.)

Orkambi® is een vaste associatie van ivacaftor + lumacaftor voor de behandeling van bepaalde vormen van mucoviscidose (veroorzaakt door de F508del-mutatie in het CFTR-gen (zie Recente info oktober 2016).

Sedert april 2021 werd de terugbetaling van ivacaftor + lumacaftor uitgebreid tot kinderen van 2 tot en met 11 jaar.

Observationele gegevens verzameld bij kinderen tussen 6 en 11 jaar en over een periode van iets minder dan 2 jaar tonen geruststellende veiligheidsgegevens en een aanhoudende werkzaamheid gedurende de onderzochte periode².

In april 2021 kwam een andere combinatietherapie (ivacaftor + tezacaftor; Symkevi®) op de markt. Er zijn geen direct vergelijkende studies om de plaats van dit middel tegenover ivacaftor + lumacaftor te bepalen. Onrechtstreekse vergelijking doet vermoeden dat ivacaftor + tezacaftor gepaard gaat met minder ongewenste effecten en interacties en een gelijkaardige effectiviteit (zie Recente info mei 2021).

De associatie ivacaftor + lumacaftor kan leiden tot een verbetering van de longfunctie (gemeten met de ESW), en tot een reductie van het aantal bronchiale exacerbaties bij mucoviscidose patiënten die homozygoot zijn voor F508del-mutatie in het CFTR-gen.

Het BCFI is van oordeel dat de plaats tegenover de combinatietherapie ivacaftor + tezacaftor nog onduidelijk is en opvolgstudies verder noodzakelijk zijn.

Initiële en huidige indicaties

Orkambi® (ivacaftor + lumacaftor) is geïndiceerd voor de behandeling van mucoviscidose bij patiënten van 2 jaar en ouder die homozygoot zijn voor de F508del-mutatie in het CFTR-gen (SKP).

Orkambi® komt sedert 1 april 2021 in aanmerking voor vergoeding indien ze toegediend wordt bij een rechthebbende van 2 jaar of ouder, maar jonger dan 12 jaar, die lijdt aan mucoviscidose gediagnosticeerd op basis van de gelijktijdige aanwezigheid van³:

- 2 CF-geassocieerde mutaties of een chloride waarde > 60 mmol/l in zweet.
- en chronische sino-pulmonale ziekte of gastro-intestinale afwijkingen of afwijkingen van de nutritionele status.
- en die homozygoot zijn voor de F508del-mutatie in het CFTR-gen.

De terugbetalingscriteria kunnen geconsulteerd worden door te klikken op het symbool a! ter hoogte van de desbetreffende specialiteit in de afleveromgeving "Hospitaal of ambulans (ziekenhuis)".

Stand van zaken over doeltreffendheid en ongewenste effecten

Observationele data opvolging werkzaamheid en veiligheid

Ondertussen geven observationele data geruststellende veiligheidsgegevens en een **suggestie** van aanhouden van het effect over iets minder dan 2 jaar bij kinderen tussen 6 en 11 jaar².

Vergelijking ivacaftor + lumacaftor met tezacaftor + ivacaftor

In 2020 verscheen er een Cochrane review⁴ van Southern et al. die ivacaftor in combinatie met de andere correctors lumacaftor of tezacaftor vergeleek (met placebo) bij patiënten met mucoviscidose met klasse II CFTR-mutaties (vooral F508del-mutatie). Beide vormen van combinatietherapie (lumacaftor + ivacaftor, tezacaftor + ivacaftor) resulteren volgens indirecte bevindingen in vergelijkbare verbeteringen in levenskwaliteit en respiratoire functie met lagere incidentie aan pulmonale exacerbaties. Lumacaftor + ivacaftor werd geassocieerd met een toename van vroegtijdige, voorbijgaande kortademigheid en een stijging van de bloeddruk op lange termijn (dit werd niet waargenomen bij tezacaftor + ivacaftor). Eveneens op basis van indirecte vergelijkingen lijkt de associatie van tezacaftor + ivacaftor (Symkevi) een beter veiligheidsprofiel te hebben, hoewel gegevens over veiligheid van dit preparaat ontbreken bij kinderen jonger dan 12 jaar.

Specifieke bronnen

Sacubitril/valsartan complex

1 McMurray JJV, Packer M, Desai AS, Gong J, Lefkowitz MP et al. Angiotensin-neprilysin inhibition versus enalapril in heart failure. *N Engl J Med.* 2014;371:993-1004. doi: 10.1056/NEJMoa1409077

2 Drug and Therapeutics Bulletin. Sacubitril valsartan for heart failure. *Drug Ther Bull.* 2016;54:66-9. doi:10.1136/dtb.2016.6.0405

3 La Revue Prescrire. Sacubitril + valsartan (Entresto) et insuffisance cardiaque chronique: des résultats favorables chez des patients très sélectionnés. *Rev Prescr.* 2016;36:645-50.

4 Australian Prescriber. New drugs: Sacubitril/valsartan. *Aust Prescr.* 2016;39:226-7.

- 5 European Society of Cardiology. 2021 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure. 27 Aug 2021. <https://www.escardio.org/Guidelines/Clinical-Practice-Guidelines/Acute-and-Chronic-Heart-Failure>
- 6 Heidenreich PA, Bozkurt B, Aguilar D, Allen LA, Byun JJ et al. 2022 AHA/ACC/HFSA Guideline for the management of heart failure. *Circulation*. 2022;145:e895-e1032. <https://www.ahajournals.org/doi/10.1161/CIR.0000000000001063>
- 7 Velazquez AJ, Morrow DA, DeVore AD, Duffy CI, Ambrosy AP et al. Angiotensin-neprilysin inhibition in acute decompensated heart failure. *N Engl J Med*. 2019;380:539-48. doi: 10.1056/NEJMoa1812851
- 8 Nederlands Huisartsengenootschap. NHG-Standaard M51 Hartfalen. Gepubliceerd: mei 2021. <https://richtlijnen.nhg.org/standaarden/hartfalen>
- 9 National Institute for Health and Care Excellence. Chronic heart failure in adults diagnosis and management. NICE Guideline NG 106. Published 12 September 2018. <https://www.nice.org.uk/guidance/ng106>
- 10 Solomon SD, McMurray JJV, Anand IS, Ge J, Lam CSP et al. Angiotensin-neprilysin inhibition in heart failure with preserved ejection fraction. *N Engl J Med*. 2019;381:1609-20. doi: 10.1056/NEJMoa1908655
- 11 The Medical Letter. Sacubitril/valsartan (Entresto) expanded indication. *The Medical Letter*. 2021;63:65.
- 12 Pfeffer MA, Claggett B, Lewis EF, Granger CB, Koeber L et al. Angiotensin receptor-neprilysin inhibition in acute myocardial infarction. *N Engl J Med*. 2021;385:1845-55. doi: 10.1056/NEJMoa2104508
- 13 European Medicines Agency. Sacubitril/valsartan: Scientific conclusions and grounds for the variation to the terms of the marketing authorisation(s). Procedure No. EMEA/H/C/PSUSA/00010438/202007. 25 March 2021. https://www.ema.europa.eu/en/documents/scientific-conclusion/entresto-epar-emea/h/c/psusa/00010438/202007-scientific-conclusions-grounds-variation-terms-marketing-authorisation-s_en.pdf

Propranololsiroop

- 1 Novoa M, Baselga E, Beltran S, Giraldo L, Shahbaz A et al. Interventions for infantile haemangiomas of the skin. *Cochrane Database Syst Rev*. 2018, Issue 4. Art.No.: CD006545. DOI: 10.1002/14651858.CD006545.pub3
- 2 Droitcourt C, Kerbrat S, Rault C, Botrel MA, Happe A et al. Safety of oral propranolol for infantile hemangioma. *Pediatrics*. 2018;141: e20173783. doi: 10.1542/peds.2017-3783

Vernakalant

- 1 Rédaction Prescrire. Pour mieux soigner: des médicaments à écarter: bilan 2022. *Rev Prescr*. 2021;41:935-47.

Alirocumab en evolocumab

- 1 Sabatine MS, Giugliano RP, Keech AC, Honarpour N, Wiviott SD et al. Evolocumab and clinical outcomes in patients with cardiovascular disease. *N Engl J Med* 2017; 376: 1713-22. doi: 10.1056/NEJMoa165664.
- 2 Schwartz GG, Steg PG, Szarek M, Bhatt DL, Bittner VA et al. Alirocumab and cardiovascular outcomes after acute coronary syndrome. *N Engl J Med* 2018; 379: 2097-107. doi: 10.1059/NEJMoa1801174.

Vaste associatie acetylsalicylsuur + atorvastatine + ramipril

- 1 Joseph P, Roshandel G, Gao P, Pais P, Lonn E et al. Fixed-dose combination therapies with and without aspirin for primary prevention of cardiovascular disease: an individual participant data meta-analysis. *Lancet*. 2021;398:1133-46. doi:10.1016/S0140-6736(21)01827-4

Edoxaban

- 1 Nederlands Huisartsengenootschap. NHG-Standpunt Anticoagulantia: Coumarinederivaten en DOAC's voortaan gelijkwaardig. *Huisarts & Wetenschap*. 2016; 59:406-9. https://richtlijnen.nhg.org/files/2020-05/nhg_standpunt_anticoagulantia_0.pdf
- 2 National Institute for Health and Clinical Excellence. Atrial Fibrillation: diagnosis and management. NICE Guideline NG196. Published: 27 April 2021. Last updated: 30 June 2021. <https://www.nice.org.uk/guidance/ng196>
- 3 National Institute for Health and Clinical Excellence. Venous thromboembolic diseases: diagnosis and thrombophilia testing. NICE Guideline NG158. Published: 26 March 2020. <https://www.nice.org.uk/guidance/ng158>
- 4 Rédaction Prescrire. Anticoagulant dans la fibrillation auriculaire. Warfarine ou apixaban, selon la situation. *Clinique Rev Prescr*. 2019;39:194-205.
- 5 Rédaction Prescrire. Premiers choix Prescrire. Thrombose veineuse d'un membre inférieur. Actualisation février 2022.

Linacotide

- 1 Diagnosis and Treatment of Irritable Bowel Syndrome. *JAMA*. 2021;325(9):865-877. doi:10.1001/jama.2020.22532
- 2 Drugs for Irritable Bowel Syndrome. *Med Lett Drugs Ther*. 2020 Mar 23;62(1594):41-8
- 3 Linacotide-NHS Scotland juin 2013. <https://www.scottishmedicines.org.uk/medicines-advice/linacotide-constella-fullsubmission-86913/>
- 4 NHG Standaard-Prikkelbaredarmsyndroom (PDS) mei 2012. <https://richtlijnen.nhg.org/standaarden/prikkelbaredarmsyndroom-pds>
- 5 Pharma Selecta 2018 (januari) *Pharm Sel* 2018;34;3-7.
- 6 Update on the Management of Constipation. *JAMA* Dec 2019. 322 (22) 2239-2240
- 7 Constella – Samenvatting van de Kenmerken van het Product

8 Linaclotide. Procedural steps taken and scientific information after the authorization EMA. https://www.ema.europa.eu/en/documents/procedural-steps-after/constella-epar-procedural-steps-taken-scientific-information-after-authorisation_en.pdf

9 Linaclotide. Scientific conclusions for the variation to the terms of the marketing authorization. EMA https://www.ema.europa.eu/en/documents/scientific-conclusion/constella-h-c-psusa-00010025-201908-epar-scientific-conclusions-grounds-variation-terms-marketing_en.pdf

10 Netherlands Pharmacovigilance Centre Lareb. <https://www.lareb.nl/mvm-kennis>

11 Briggs GG & Freeman RK. A reference guide to fetal and neonatal risk: drugs in pregnancy and lactation (11e editie, elektronische versie).

Olodaterol

1 Pharma Selecta 2019 (januari) Pharm Sel 2018;35:2-7.

2 Lee et al. The impact of olodaterol on the risk of mortality and serious adverse events: a systematic review and meta-analysis. *Br J Clin Pharmacol* 2016.

DOI:10.1111/bcp.13210

3 Global Strategy for the Diagnosis, Management, and Prevention of Chronic Obstructive Pulmonary Disease. 2022 Report <https://goldcopd.org/2022-gold-reports-2/>

4 NHG-Standaard COPD 2021. https://richtlijnen.nhg.org/files/pdf/102_COPD_april-2021.pdf

Dulaglutide

1 Studie EMA H9X-MC-B009 : Dulaglutide Modified-Prescription-Event Monitoring Study and network database study: a multi-database collaborative research program of observational studies to monitor the utilisation and safety of dulaglutide in the EU.

2 He L, Wang J, Ping F, et al. Association of Glucagon-Like Peptide-1 Receptor Agonist Use With Risk of Gallbladder and Biliary Diseases: A Systematic Review and Meta-analysis of Randomized Clinical Trials. *JAMA Intern Med.* 2022 May 1;182(5):513-519. doi: 10.1001/jamainternmed.2022.0338. PMID: 35344001; PMCID: PMC8961394.

Tolvaptan

1 Jinarc®-Samenvatting van de Kenmerken van het Product

2 Tolvaptan : à écarter dans la polykystose rénale. *Rev Presc* 2022. 42 (460) 106-7

3 EMA EPAR-Assessment Report Variation Jinarc®. https://www.ema.europa.eu/en/documents/variation-report/jinarc-h-c-2788-ii-0009-epar-assessment-report-variation_en.pdf

4 Tolvapatan et polykystose rénale avec atteinte rénale sévère. *Rev Prescr* 2019. 39 (431) 657

5 Jinarc® Procedural steps taken and scientific information after authorization https://www.ema.europa.eu/en/documents/procedural-steps-after/jinarc-epar-procedural-steps-taken-scientific-information-after-authorisation_en.pdf

Paliperidon voor driemaandelijke inspuiting

1 Goff DC. The pharmacologic treatment of schizophrenia – 2021. *JAMA* 2021;325:175-6

2 Anonymous. In brief: twice-yearly paliperidone (Invega Hafyera) for schizophrenia. *The Medical Letter on Drugs and Therapeutics* 2022;64:7

Safinamide

1 https://www.ema.europa.eu/en/documents/procedural-steps-after/xadago-epar-procedural-steps-taken-scientific-information-after-authorisation_en.pdf

2 <https://www.farmacotherapeutischkompas.nl/bladeren/preparaatteksten/s/safinamide>

3 Giovanni Abbruzzese and al. « A European Observational Study to Evaluate the Safety and the Effectiveness of Safinamide in Routine Clinical Practice: The SYNAPSES Trial ». *Journal of Parkinson's Disease* 11 (2021) 187–198.

4 C. D. Binde and al. « A multiple treatment comparison meta-analysis of monoamine oxidase type B inhibitors for Parkinson's disease ». *British Journal of Clinical Pharmacology.* (2018) 84 1917–1927.

5 La Revue Prescrire. « Safinamide (Xadago) et maladie de parkinson avec fluctuations motrices. Encore un IMAO-B, sans progrès avéré ».

6 Diego Santos García and al. « Safinamide improves sleep and daytime sleepiness in Parkinson's disease: results from the SAFINONMOTOR study ». *Neurological Sciences* (2022) 43:2537–2544.

Cannabinoïden

1 Filippini G. and al. « Cannabis and cannabinoids for symptomatic treatment for people with multiple sclerosis » *Cochrane Database of Systematic Reviews* 2022, Issue 5. Art. No.: CD013444. DOI: 10.1002/14651858.CD013444.pub2.

2 Haddad, F. and al. « The Efficacy of Cannabis on Multiple Sclerosis-Related Symptoms ». *Life* 2022, 12, 682 <https://doi.org/10.3390/life12050682>

3 La Revue Prescrire, février 2021, Tome 41 N°448, « Cannabis médical dans les douleurs chroniques ».

4 McGuire P. and al. « Cannabidiol (CBD) as an Adjunctive Therapy in Schizophrenia: A Multicenter Randomized Controlled Trial ». *Am J Psychiatry* 175:3, March 2018.

5 Miller I. and al. « Dose-Ranging Effect of Adjunctive Oral Cannabidiol vs Placebo on Convulsive Seizure Frequency in Dravet Syndrome A Randomized Clinical Trial ». *JAMA Neurology* May 2020 Volume 77, Number 5.

9-valent vaccin tegen HPV

- 1 Drolet M et al. Population-level impact and herd effects following the introduction of human papillomavirus vaccination programmes: updated systematic review and meta-analysis. *The Lancet* 2019;394:497-509 (DOI: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(19\)30298-3](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(19)30298-3)). Met Comment: de Sanjose S en Delany-Moretwe S. HPV vaccines can be the hallmark of cancer prevention. *The Lancet* 2019;394:450-1 (DOI: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(19\)30549-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(19)30549-5)) en Correspondence [*The Lancet* 2020;395:411-3]
- 2 Rosenblum HG et al. Human Papillomavirus Vaccine Impact and Effectiveness Through 12 Years After Vaccine Introduction in the United States, 2003 to 2018. *Ann Intern Med*. doi:10.7326/M21-3798 (online 17/05/22). Editoriaal: Perkins RB et al. Long-Term Effectiveness of Human Papillomavirus Vaccination: Implications for Future Reduction in Cancer. *Ann Intern Med*. doi:10.7326/M22-1309 (online 17/05/22)
- 3 Falcaro M et al. The effects of the national HPV vaccination programme in England, UK, on cervical cancer and grade 3 cervical intraepithelial neoplasia incidence: a register-based observational study. *Lancet* 2021; 398: 2084–92 ([https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(21\)02178-4](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(21)02178-4)), met editoriaal: Cruickshank ME en Grigore M. Cervical cancers avoided by HPV immunisation. *Lancet* 2021;398:2053-54 ([https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(21\)02178-4](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(21)02178-4)). Bespreking in *Geneesmiddelenbulletin: GEBU* 2022;56:30-32 (doi: 10.35351/gebu.nl.2022.4.7)
- 4 Liu EY et al. Quadrivalent human papillomavirus vaccination in girls and the risk of autoimmune disorders: the Ontario grade 8 HPV vaccine cohort study. *CMAJ* 2018; 190: E648–55 (<https://www.cmaj.ca/content/190/21/E648.long>). Bespreking in *Drug and Therapeutics Bulletin: Safety of quadrivalent HPV vaccine*. *DTB* 56: 88 (DOI: 10.1136/dtb.2018.8.0654)
- 5 Association between human papillomavirus vaccination and serious adverse events in South Korean adolescent girls: nationwide cohort study *BMJ* 2021;372:m4931 (<http://dx.doi.org/10.1136/bmj.m4931>). Bespreking in *Geneesmiddelenbulletin: GEBU* 2021;55:47-56 (doi: 10.35351/gebu.nl.2021.5.10)
- 6 EPAR Gardasil 9®, via website EMA

Mepolizumab

- 1 Mepolizumab : procedural steps taken and scientific information after authorization. https://www.ema.europa.eu/en/documents/procedural-steps-after/nucala-epar-procedural-steps-taken-scientific-information-after-authorisation_en.pdf
- 2 Anti-IL5 therapies for asthma. Farne HA et al. *Cochrane Database Syst Rev* (2017 Jan 1)9: CD010834.
- 3 Pharma Selecta (januari) 2022 *Pharm Sel* 2022;38:2-7
- 4 Mepolizumab for treating severe eosinophilic asthma. NICE 2021. <https://www.nice.org.uk/guidance/ta671/resources/mepolizumab-for-treating-severe-eosinophilic-asthma-pdf-82609314548677>
- 5 *Rev Presc* octobre 2019. 39 (432) : 726
- 6 Mepolizumab. EPAR Assessment report variation. EMA/CHMP/547698/2018 https://www.ema.europa.eu/en/documents/variation-report/nucala-h-c-3860-ii-0013-g-epar-assessment-report-variation_en.pdf
- 7 GINA 2022 Global Strategy for Asthma Management and Prevention. <https://ginasthma.org/wp-content/uploads/2022/05/GINA-Main-Report-2022-FINAL-22-05-03-WMS.pdf>
- 8 Mepolizumab. EPAR Assessment report variation. EMA/560926/2021 https://www.ema.europa.eu/en/documents/variation-report/nucala-h-c-003860-ii-0035-epar-assessment-report-variation_en.pdf
- 9 Mepolizumab for chronic rhinosinusitis with nasal polyps (SYNAPSE): a randomised, double-blind, placebo-controlled, phase 3 trial. *Lancet Respir Med* October 2021. 9 (10) 1141-1153. [https://doi.org/10.1016/S2213-2600\(21\)00097-7](https://doi.org/10.1016/S2213-2600(21)00097-7)
- 10 Biologics for chronic rhinosinusitis. *Cochrane Database Syst Rev* (2021 Jan 1)3 (3): CD013513.

Apremilast

- 1 Sbidian E, Chaimani A, Garcia-Doval I, et al. Systemic pharmacological treatments for chronic plaque psoriasis: a network meta-analysis. *Cochrane Database Syst Rev*. 2017 Dec 22;12(12):CD011535. Update in: *Cochrane Database Syst Rev*. 2020 Jan 9;1:CD011535.
- 2 Wells AF, Edwards CJ, Kivitz AJ, et al. Apremilast monotherapy in DMARD-naïve psoriatic arthritis patients: results of the randomized, placebo-controlled PALACE 4 trial. *Rheumatology (Oxford)*. 2018 Jul 1;57(7):1253-1263.
- 3 Taylor PC, van der Heijde D, Landewé R, et al. A Phase III Randomized Study of Apremilast, an Oral Phosphodiesterase 4 Inhibitor, for Active Ankylosing Spondylitis. *J Rheumatol*. 2021 Aug;48(8):1259-1267.
- 4 Hatemi G, Mahr A, Ishigatubo Y, et al. Trial of Apremilast for Oral Ulcers in Behçet's Syndrome. *N Engl J Med*. 2019 Nov 14;381(20):1918-1928.
- 5 Hatemi G, Mahr A, Takeno M, et al. Apremilast for oral ulcers associated with active Behçet's syndrome over 68 weeks: long-term results from a phase 3 randomised clinical trial. *Clin Exp Rheumatol*. 2021 Sep-Oct;39 Suppl 132(5):80-87.

Idarucizumab

- 1 CV Pollack, PA Reilly, J van Ryn et al. Idarucizumab for dabigatran reversal full cohort analysis. *N Engl J Med* 2017;377:431-41 (doi:10.1056/NEJMoa1707278)
- 2 van Rein N, Bos M. Antidota voor direct werkende orale anticoagulantia. *Ge-Bu*. 2021;83-88(7-8):1. doi:10.35351/gebu.nl.2021.7-8.16
- 3 Gómez-Outes A, Alcubilla P, Calvo-Rojas G, et al. Meta-Analysis of Reversal Agents for Severe Bleeding Associated With Direct Oral Anticoagulants. *Am Coll Cardiol*. 2021;77(24):2987-3001. doi:10.1016/j.jacc.2021.04.061

Liraglutide (bij obesitas)

- 1 Pi-Sunyer X, Astrup A, Fujioka K, et al. A randomized, controlled trial of 3.0 mg of liraglutide in weight management. *N Engl J Med* 2015;373:11-22, Jul 2. DOI: 10.1056/NEJMoa1411892.
- 2 O'Neil PM, Birkenfeld AL, McGowan B, et al. Efficacy and safety of semaglutide compared with liraglutide and placebo for weight loss in patients with obesity: a randomised, double-blind, placebo and active controlled, dose-ranging, phase 2 trial. *Lancet*. 2018 Aug 25;392(10148):637-649. doi: 10.1016/S0140-6736(18)31773-2. Epub 2018 Aug 16. PMID: 30122305.
- 3 Rubino DM, Greenway FL, Khalid U, O'Neil PM, Rosenstock J, Sørrig R, Wadden TA, Wizert A, Garvey WT; STEP 8 Investigators. Effect of Weekly Subcutaneous Semaglutide vs Daily Liraglutide on Body Weight in Adults With Overweight or Obesity Without Diabetes: The STEP 8 Randomized Clinical Trial. *JAMA*. 2022 Jan 11;327(2):138-150. doi: 10.1001/jama.2021.23619. PMID: 35015037; PMCID: PMC8753508.
- 4 le Roux CW, Astrup A, Fujioka K, et al. 3 years of liraglutide versus placebo for type 2 diabetes risk reduction and weight management in individuals with prediabetes: a randomised, double-blind trial. *Lancet*. 2017 Apr 8;389(10077):1399-1409. doi: 10.1016/S0140-6736(17)30069-7. Epub 2017 Feb 23. Erratum in: *Lancet*. 2017 Apr 8;389(10077):1398. PMID: 28237263.
- 5 He L, Wang J, Ping F, et al. Association of Glucagon-Like Peptide-1 Receptor Agonist Use With Risk of Gallbladder and Biliary Diseases: A Systematic Review and Meta-analysis of Randomized Clinical Trials. *JAMA Intern Med*. 2022 May 1;182(5):513-519. doi: 10.1001/jamainternmed.2022.0338. PMID: 35344001; PMCID: PMC8961394.

Ivacaftor + lumacaftor

- 1 Chilvers MA, Davies JC, Milla C, et al. Long-term safety and efficacy of lumacaftor-ivacaftor therapy in children aged 6–11 years with cystic fibrosis homozygous for the F508del-CFTR mutation: a phase 3, open-label, extension study. *The Lancet Respiratory Medicine*. 2021;9(7):721-732. doi:10.1016/S2213-2600(20)30517-8
- 2 Chilvers MA, Davies JC, Milla C, et al. Long-term safety and efficacy of lumacaftor-ivacaftor therapy in children aged 6–11 years with cystic fibrosis homozygous for the F508del-CFTR mutation: a phase 3, open-label, extension study. *The Lancet Respiratory Medicine*. 2021;9(7):721-732. doi:10.1016/S2213-2600(20)30517-8
- 3 Orkambi vergoedingscriteria. Link: <https://www.muco.be/wp-content/uploads/2021/03/Orkambi-vergoedingscriteria-2.pdf> .
- 4 Southern KW, Murphy J, Sinha IP, Nevitt SJ. Corrector therapies (with or without potentiators) for people with cystic fibrosis with class II CFTR gene variants (most commonly F508del). *Cochrane Database of Systematic Reviews* 2020, Issue 12. Art. No.: CD010966. DOI: 10.1002/14651858.CD010966.pub3.

Focus

Influenza 2022-2023: de vaccins en de antivirale middelen

De influenzavaccins

- **Vier influenzavaccins** zullen beschikbaar zijn: de “standaardgedoseerde” vaccins α -RIX-Tetra®, Vaxigrip Tetra® en Influvac Tetra® (met 15 μ g antigeen per influenzastam), en het “hooggedoseerd” vaccin Efluelda® (met 60 μ g antigeen per influenzastam, enkel voor vaccinatie van personen \geq 60 jaar).
- De Hoge Gezondheidsraad (HGR) beveelt vaccinatie van de klassiek voorgestelde **doelgroepen** sterk aan, met hoogste prioriteit voor de personen met risico van complicaties bij influenza.
- De HGR geeft geen voorkeur aan een bepaald influenzavaccin. Dit komt overeen met de conclusie van het BCFI naar aanleiding van de bespreking van het “hooggedoseerd” vaccin Efluelda® in de Folia van maart 2022.

De antivirale middelen

Baloxavir en **oseltamivir** hebben een heel beperkte plaats in de aanpak van influenza en vervangen in geen geval de jaarlijkse influenzavaccinatie bij risicopatiënten. Voor beide middelen is opvolging van het resistentierisico belangrijk.

In het griepseizoen 2020-2021 zijn er wereldwijd, ook in België, veel minder griepgevallen dan gewoonlijk geweest omwille van de coronamaatregelen, en in het **griepseizoen 2021-2022** trad in onze streken pas laat – in maart 2022 – een piek van influenzagevallen op.¹ De Hoge Gezondheidsraad (HGR)² stelt dat het onmogelijk is om te voorspellen wanneer het influenzavirus in het volgende seizoen zal opduiken en hoe groot de impact van het influenzavirus zal zijn.

Het blijft essentieel om steeds de **basis-voorzorgsmaatregelen** correct toe te passen, zoals regelmatig handen wassen met zeep en een goede nies- en hoesthygiëne. Dergelijke voorzorgsmaatregelen zijn inderdaad essentieel om verspreiding en infectie te beperken met zowel het influenzavirus als het coronavirus en andere virussen die griepale aandoeningen veroorzaken.^{3,4} De HGR benadrukt ook het belang van het dragen van een mondmasker tijdens een epidemie van respiratoire infecties, zeker op drukke plaatsen en voor risicopatiënten.

1. De influenzavaccins

De vaccins voor seizoen 2022 – 2023

- In België zullen **vier tetravalente influenzavaccins** (d.w.z. met twee influenza A-componenten en twee influenza B-componenten) beschikbaar zijn:
 - de “standaardgedoseerde” vaccins α -RIX-Tetra®, Vaxigrip Tetra® en Influvac Tetra® (met 15 μ g antigeen per influenzastam) : volgens de SKP's te gebruiken vanaf de leeftijd van 6 maanden. Terugbetaling door het RIZIV is voorzien bij alle doelgroepen voor vaccinatie zoals gedefinieerd door de Hoge Gezondheidsraad (klik op symbool ter hoogte van de specialiteit in het Repertorium);
 - het “hooggedoseerd” vaccin Efluelda® (met 60 μ g antigeen per influenzastam): volgens de SKP te gebruiken bij personen \geq 60 jaar. Terugbetaling door het RIZIV enkel wanneer het wordt gebruikt bij personen \geq 65 jaar die verblijven in de residentiële zorg (bv. woonzorgcentra, centra voor herstelverblijf) of in een andere vorm van instelling (klik op symbool ter hoogte van de specialiteit in het Repertorium). De kostprijs van dit vaccin is ongeveer 2,5 keer hoger dan de kostprijs van de standaardgedoseerde vaccins, zowel voor de maatschappij (hogere publieksprijs) als voor de patiënt (hogere remgeld). Er is geen bewijs van superioriteit in het vermijden van complicaties (zie verder).
- Het zijn allemaal geïnactiveerde, injecteerbare vaccins.
- De influenzavaccins 2022-2023 worden op onze website vermeld met de update van september 2022.
- De **samenstelling** van de influenzavaccins gebeurt steeds op basis van de aanbevelingen van de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO)⁵, en is voor het seizoen 2022-2023 als volgt.

Samenstelling van de influenzavaccins 2022-2023:

A/Victoria/2570/2019 (H1N1)pdm09 of een verwante stam
 A/Darwin/9/2021 (H3N2) of een verwante stam
 B/Austria/1359417/2021 of een verwante stam (de zogenaamde “B-Victoria-lijn”)
 B/Pukhet/3073/2013 of een verwante stam (de zogenaamde “B-Yamagata-lijn”).

- Wanneer de arts op het voorschrift “Influenzavaccin” vermeldt in plaats van een specialiteitsnaam, mag de apotheker één van de drie standaardgedoseerde vaccins (α -RIX-Tetra®, Vaxigrip Tetra®, Influvac Tetra®) afleveren ; dit geldt niet voor het hooggedoseerde vaccin (Efluelda®) [communicatie met RIZIV].

- Zoals in seizoen 2021-2022, zullen apothekers opnieuw een medisch voorschrift kunnen opmaken voor een influenzavaccin (zie news.belgium, bericht van 04/06/22), het FAGG zal daar nog verder over communiceren.
- We verwijzen naar het **Repertorium (hoofdstuk 12.1.1.5.)** voor de Plaatsbepaling en meer details over toediening en dosering van de influenzavaccins.

Advies Hoge Gezondheidsraad (HGR) influenzaseizoen 2022-2023

- De Hoge Gezondheidsraad (HGR)² beveelt zoals elk jaar aan om de vaccinatie tegen influenza te starten **vanaf midden oktober**.
- De **hoogste prioriteit** gaat naar de doelgroepen zoals gedefinieerd in “Categorie A” (bv. personen met risico van complicaties bij influenza, zie + meer info). De doelgroepen voor vaccinatie zijn niet gewijzigd ten opzichte van vorig seizoen.

De verschillende categorieën zoals gedefinieerd door de HGR (in volgorde van prioriteit voor het geval er zich een schaarste aan influenzavaccin zou voordoen):

- **Categorie A (de 3 groepen hebben dezelfde en de hoogste prioriteit):**
 - **Groep 1: personen met een hoger risico van complicaties bij influenza (“hoogrisicopersonen”),** d.w.z.
 - alle zwangere vrouwen ongeacht de fase van de zwangerschap [zie daarover ook Folia augustus 2018];
 - patiënten vanaf de leeftijd van 6 maanden met een onderliggende chronische aandoening (ook indien gestabiliseerd) van longen, hart (uitgezonderd hypertensie), lever of nieren, metabole aandoeningen (inclusief diabetes), BMI > 35, neuromusculaire aandoeningen of immuniteitsstoornissen (natuurlijk of geïnduceerd);
 - personen vanaf 65 jaar;
 - personen die in een instelling verblijven;
 - kinderen tussen 6 maanden en 18 jaar onder chronische behandeling met acetylsalicylzuur.
 - **Groep 2: personen werkzaam in de gezondheidssector, binnen en buiten zorginstellingen** [zie ook Folia augustus 2017].
 - **Groep 3: personen die onder hetzelfde dak wonen als**
 - de risicopersonen van groep 1;
 - kinderen jonger dan 6 maanden.
- **Categorie B**
 - Alle personen tussen 50 en 65 jaar, zeker als ze roken, excessief drinken en/of zwaarlijvig (BMI > 30) zijn.
- **Categorie C**
 - De rest van de bevolking, op individuele basis. Systematische vaccinatie van gezonde volwassenen tussen 18 en 65 jaar wordt niet aanbevolen (wegens geen winst in termen van bv. hospitalisatie). De HGR verwijst daarbij naar de aanbeveling van EBMPPracticeNet “Preventie van influenza in de huisartspraktijk. Herziening.” (2018)

- **De HGR geeft geen voorkeur aan een bepaald influenzavaccin.** In verband met het **hooggedoseerd vaccin Efluelda®** stelt de HGR: “Door de tegenstrijdige interpretatie van de beschikbare gegevens en het beperkte aantal studies kan op dit moment geen voorkeursaanbeveling voor het Efluelda®-vaccin gegeven worden (ECDC, 2020)”. Dit komt overeen met de conclusie van de bespreking van Efluelda® in de **Folia van maart 2022**: het is niet duidelijk is of de mogelijke, maar beperkte, winst met Efluelda® in termen van optreden van bevestigde, symptomatische influenza ten opzichte van een standaardgedoseerd vaccin winst zich vertaalt in een daling van het risico van ernstige influenzacomplicaties, en er is daarenboven de hogere kostprijs.
- **De HGR stelt dat vaccinatie tegen influenza en tegen COVID-19 kan gebeuren op hetzelfde ogenblik** (geen signalen van ongewenste effecten en behoud van immuunrespons). Ze baseren zich onder andere op de ComFluCOV-studie⁶.

Weetjes i.v.m. influenzavaccinatie

- **De influenzavaccins staan voor de eerste keer in de Top 25 van de werkzame bestanddelen in de RIZIV-uitgaven in 2020 voor geneesmiddelen in de ambulante zorg** (15de plaats, met ± 2,1 miljoen patiënten) [zie Folia maart 2022]. Dit heeft volgens het RIZIV te maken met de COVID-19-crisis en met de uitzonderlijke maatregelen die in het kader van de coronapandemie werden toegekend: de verhoogde terugbetaling (van categorie Cs naar B), de uitbreiding van de doelgroep die in aanmerking komt voor terugbetaling en de prijsverhoging van de influenzavaccins.
- Een Franse cohortstudie bij personen van 65 jaar en ouder (periode 2009-2018) **vond geen verband tussen influenzavaccinatie en optreden van immuungemedieerde trombocytopenie in de 6 weken na de vaccinatie.**⁷ De omvang van de studie (nationaal, met meer dan 4 000 gevallen van immuungemedieerde trombocytopenie in de studieperiode) is een sterkte van de studie. De studie voegt zich bij twee eerdere observationele studies die tegenstrijdige resultaten leverden (de ene vond een verband, de andere niet). De observationele studie-opzet - met niet uit te sluiten problemen van bias en *confounding factors* - laat niet toe een causaal verband aan te tonen of te verwerpen.

2. De antivirale middelen bij influenza

- **Antivirale middelen** hebben een heel beperkte plaats in de aanpak van influenza en vervangen in geen geval de jaarlijkse influenzavaccinatie bij risicopatiënten. Naast **oseltamivir** is nu ook **baloxavir** beschikbaar, maar ook voor baloxavir is er geen bewijs van beschermend effect tegen complicaties van influenza, en het is merkbaar duurder dan oseltamivir [zie Recente informatie in Folia november 2021]. Voor beide middelen is opvolging van het resistentierisico belangrijk. Zie ook de **Plaatsbepaling in het Repertorium (hoofdstuk 11.4.2.)**
- De recente **NHG-behandelrichtlijn Influenza** (maart 2022, met herziening in juni 2022)⁸ geeft eveneens een zeer beperkte plaats aan de antivirale middelen in de aanpak van influenza.
 - Over **behandeling van influenza met antivirale middelen** stelt de NHG-behandelrichtlijn:
 - Geen systematische behandeling van patiënten met (vermoeden van) influenza.
 - Behandeling enkel overwegen bij een kleine groep patiënten met “zeer hoog risico op een ernstig beloop” (zie “+ meer info”). De auteurs vermelden dat deze aanbeveling is gebaseerd op consensus, en niet op bewijs dat behandeling de influenzacomplicaties vermindert.

Patiënten met zeer hoog risico op een ernstig beloop worden gedefinieerd als: patiënten met ernstige immuundepressie, patiënten met ernstig lever- of nierfalen of ernstige cardiale of pulmonale aandoeningen, die ondanks medicatie een grote kans hebben op decompensatie; kwetsbare ouderen.

- Over **post-expositie profylaxe** stelt de NHG-behandelrichtlijn: behandeling met oseltamivir enkel overwegen bij een kleine groep patiënten met “zeer hoog risico op een ernstig beloop” (zie hoger), bij voorkeur < 48 uur na contact met de geïnfecteerde persoon.
- De auteurs stellen dat – wanneer een behandeling wordt overwogen – oseltamivir de voorkeur heeft boven baloxavir. Dit op basis van de grotere gebruikservaring van oseltamivir, de geringere kostprijs van oseltamivir en het mogelijk lager risico van resistentie-ontwikkeling met oseltamivir.

Bronnen

- 1 Sciensano: Influenza > Cijfers (laatst geraadpleegd op 09/06/22: Griep Bulletin week 22-2022). Zie ook Nieuwsflash infectieziekten maart 2022 (Agentschap Zorg en Gezondheid)
- 2 Hoge Gezondheidsraad (HGR). Vaccinatie tegen seizoensgebonden griep: winterseizoen 2022-2023. HGR, Advies 9699 (13/04/22)
- 3 Campagnes ondersteund door o.a. de FOD Volksgezondheid: <https://www.health.belgium.be/nl/gezondheid/zorg-voor-jezelf/omgevingsinvloeden/handhygiene> en <https://www.ubentingoedehanden.be/nl>
- 4 Jefferson T, Del Mar CB, Dooley L, Ferroni E, Al-Ansary LA, Bawazeer GA, van Driel ML, Jones MA, Thorning S, Beller EM, Clark J, Hoffmann TC, Glasziou PP, Conly JM. Physical interventions to interrupt or reduce the spread of respiratory viruses. Cochrane Database of Systematic Reviews 2020, Issue 11. Art. No.: CD006207. DOI: 10.1002/14651858.CD006207.pub5.
- 5 EMA. Amended BWP Ad hoc Influenza Working Group EU recommendations for the seasonal influenza vaccine composition for the season 2022/2023. Document van 24/03/22 en News van 29/03/22
- 6 Lazarus R et al. Safety and immunogenicity of concomitant administration of COVID-19 vaccines (ChAdOx1 or BNT162b2) with seasonal influenza vaccines in adults in the UK (ComFluCOV): a multicentre, randomised, controlled, phase 4 trial. Lancet 2021;398:2277-87 (doi: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(21\)02329-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(21)02329-1))
- 7 Lafaurie M et al. Risk of Immune Thrombocytopenia After Influenza Vaccine. Research Letter. JAMA Internal Medicine 2022; 182:444-5 (doi:10.1001/jamainternmed.2021.8523)
- 8 Nederlands Huisartsen Genootschap (NHG). NHG-Behandelrichtlijn Influenza. Maart 2022. <https://richtlijnen.nhg.org/behandelrichtlijnen/influenza>

Nieuws

De SKP's en bijsluiters via onze website: recente wijziging

Voor de “centraal vergunde” geneesmiddelen is er sinds 12 juli 2022 enkel nog een “grote blauwe gelule” () ter hoogte van de specialiteit in het Repertorium : bij klikken op dit symbool hebt u toegang tot **de SKP en de bijsluiter voor het publiek, gegroepeerd in één enkel document**. Dit is een gevolg van technische wijzigingen. De “centraal vergunde” geneesmiddelen zijn de geneesmiddelen waarvoor de vergunning is afgeleverd door het Europees Geneesmiddelenbureau (EMA). **Let op !:** voor vele specialiteiten worden in dat ene document en achter elkaar de SKP's van verschillende sterktes of toedieningsvormen vermeld. Hetzelfde geldt voor de bijsluiters voor het publiek, die volledig onderaan het document te vinden zijn. Niet alle sterktes/toedieningsvormen hebben per se dezelfde indicaties of dezelfde doelgroep. Het is ook mogelijk dat bepaalde sterktes/toedieningsvormen, ondanks hun vermelding, niet gecommmercialiseerd zijn in België.

Voor alle andere geneesmiddelen is er geen wijziging: er blijft een “grote blauwe gelule” () en een “kleine blauwe gelule” (), voor respectievelijk de SKP en de bijsluiter voor het publiek. Het gaat om de nationaal vergunde geneesmiddelen en de geneesmiddelen vergund via de decentrale/wederzijdse-erkenning procedure).

De toegang tot de SKP's en bijsluiters voor het publiek komt tot stand door een samenwerking met het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten (FAGG).

Auditorium

Nieuwe FoliaQuiz: Hormonale anticonceptie

Wil je meer halen uit de Folia? Test jezelf en versterk je kennis door de 10 vragen van onze nieuwe FoliaQuiz te beantwoorden!

Bij het toedienen of voorschrijven van hormonale anticonceptie krijg je wel vaker vragen over het risico van veneuze trombo-embolie. Ook moet je steeds bedacht zijn op interacties die leiden tot falen van anticonceptie...

Maar wat weet je juist over deze problemen? In welke situaties moet je extra waakzaam zijn? Wat geef je als advies? Welke geneesmiddelen kunnen interacties veroorzaken? En hoe kun je deze interacties vermijden?

Lees de artikels uit de Folia (Het risico van veneuze trombo-embolie door oestroprogestagene anticonceptiva en Medicamenteuze interacties die kunnen leiden tot falen van hormonale anticonceptie en noodanticonceptie), doe de quiz en pas je kennis toe in de praktijk: ga voor een veilig en doeltreffend gebruik van anticonceptie!

Totale duur: 30 minuten.

Accreditering is voorzien voor artsen en apothekers.

Na een eenmalige registratie heb je toegang tot al onze e-learning!

Nieuwigheden geneesmiddelen

Recente informatie juli 2022: nieuwigheden, stopzettingen en onderbrekingen van commercialisatie, andere wijzigingen

Nieuwigheden in de eerste lijn

- geconjugeerd 15-valent pneumokokkenvaccin
- geconjugeerd 20-valent pneumokokkenvaccin

Nieuwigheden in de specialistische geneeskunde

- abrocitinib

Nieuwigheden in de oncologie

- pemigatinib

Stopzettingen en onderbrekingen van commercialisatie (>1 jaar)

- abacavir + lamivudine + zidovudine
- alizapride oraal
- cefadroxil siroop
- eprosartan
- saxagliptine + metformine
- simeticon + aluminium

Andere wijzigingen

- DHPC
- Medische noodprogramma's en programma's voor gebruik in schrijnende gevallen

▼: geneesmiddelen onder aanvullende monitoring, waarvoor het melden van ongewenste effecten aan het Belgisch Centrum voor Geneesmiddelenbewaking wordt aangemoedigd (o.a. geneesmiddelen met een nieuw actief bestanddeel, biologische geneesmiddelen).

: geneesmiddelen waarvoor bijkomende "risicobeperkende activiteiten" (*Risk Minimization Activities: RMA*) werden opgelegd door de overheid die de vergunning voor het in de handel brengen toekent (zie Folia maart 2015), zoals educatief materiaal of brochures.

De recente informatie van deze maand houdt rekening met de wijzigingen die ons gemeld werden tot 27 juni 2022. De wijzigingen gemeld na deze datum worden in de recente informatie van de maand augustus opgenomen.

Nieuwigheden in de eerste lijn

geconjugeerd 15-valent pneumokokkenvaccin (Vaxneuvance®▼) en geconjugeerd 20-valent pneumokokkenvaccin (Apexxnar®▼)

Er kwamen twee nieuwe geconjugeerde pneumokokkenvaccins op de markt (hoofdstuk 12.1.2.6) : een **geconjugeerd polysaccharidevaccin tegen 15 types pneumokokken** (PCV15, **Vaxneuvance®▼**) en een **geconjugeerd polysaccharidevaccin tegen 20 types pneumokokken** (PCV20, **Apexxnar®▼**). Ze hebben als indicatie de actieve immunisatie en de preventie van invasieve infecties en pneumokokkenpneumonie bij personen van 18 jaar en ouder (synthese van de SKP's).

- PCV15 bevat alle antigenen van het reeds beschikbare geconjugeerde 13-valent pneumokokkenvaccin (PCV13) plus de antigenen van de serotypes 22F en 33F.

PCV20 bevat, naast de antigenen in PCV15, de serotypes 8, 10A, 11A, 12F en 15B.

- Deze twee nieuwe pneumokokkenvaccins zijn niet vergund voor vaccinatie van zuigelingen en kinderen (situatie op 27 juni 2022).

- PCV15 is even immunogeen als PCV13 voor de gemeenschappelijke serotypes. PCV20 is even immunogeen als PCV13 en PPV23 ten opzichte van de gemeenschappelijke serotypes, behalve voor serotype 8: de immuunrespons op serotype 8 (in België momenteel predominant) was lager met PCV20 dan met PPV23 en behaalde niet de grens van «non-inferioriteit».

- Er zijn voor deze vaccins geen studies met klinische eindpunten.

Commentaar van het BCFI :

Continu opvolgen van de evolutie van de epidemiologie en van de circulerende serotypes blijft essentieel, zelfs met deze nieuwe vaccins. Er is immers beschreven dat grootschalige en langdurige toepassing van deze vaccins kan leiden tot een verschuiving naar serotypes die niet in de vaccins aanwezig zijn. De meest recente aanbevelingen van de Hoge Gezondheidsraad over pneumokokkenvaccinatie bij volwassenen (advies 9562 van de HGR) dateren van 2020 en houden geen rekening met PCV15 en PCV20. Herziene aanbevelingen volgen binnenkort en zullen in een Folia artikel besproken worden.

Epidemiologische situatie in België

- Volgens de gegevens uit 2021, met betrekking tot alle leeftijdsgroepen, was **serotype 8** het meest verspreid (14,7 % van de isolaten van invasieve pneumokokkeninfecties), gevolgd door de serotypes 19A (13,6%), 3 (10,7%), 23B (5,4%) en 6C (4,5%). **Serotype 8** is enkel aanwezig in het niet-geconjugeerde 23-valent vaccin (PPV23) en in PCV20. De serotypes 23B en 6C zijn in geen enkel vaccin aanwezig.
- De serotypes 22F en 33F, beschikbaar in PPV23, en nu ook in PCV15 en PCV20, werden teruggevonden in respectievelijk 4,3 % en 2,6 % van de isolaten.
- De aanvullende serotypes in PCV20 ten opzichte van PCV15 (en reeds aanwezig in PPV23) werden in de volgende percentages in de isolaten teruggevonden: 8 (14,7%), 10A (3,4%), 11A (2,8%), 12F (3,1%) en 15B (1,5%).
- Vanwege het opmerkelijk lager aantal stammen ontvangen door het *National Reference Centre for invasive S. pneumoniae* (UZ Leuven) in 2020-2021, moeten de veranderingen tussen deze jaren en de voorgaande jaren (pre-COVID) met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.¹

Werkzaamheid:

PCV15

- Twee studies bij volwassenen van 18 tot 49 jaar en van 50 jaar en ouder hebben een vergelijkbare **immunogeniciteit** aangetoond voor de gemeenschappelijke serotypes tussen PCV13 en PCV15. Er zijn momenteel geen gegevens beschikbaar over de klinische werkzaamheid. De evaluatie van het beschermende effect van PCV15 is gebaseerd op de vergelijkbare resultaten met PCV13.

Bij ouderen zonder belangrijke comorbiditeit werd met PCV13 in sommige studies partiële bescherming gezien tegen invasieve pneumokokkeninfecties (onder meer bacteriëmie). Er werd ook partiële bescherming gezien tegen community-acquired pneumoniae (CAP) voor de serotypes die in het vaccin aanwezig zijn. Een winst van vaccinatie op CAP door pneumokokken in het algemeen (eender welk type) of op de mortaliteit door pneumokokkeninfectie is niet aangetoond. Gegevens over de bescherming door pneumokokkenvaccins bij patiënten met onderliggende aandoeningen zijn schaars.²

PCV20

- Drie studies hebben de **immunogeniciteit** van PCV20 beoordeeld bij immunocompetente volwassen patiënten met onderliggende aandoeningen in verschillende leeftijdsgroepen. Globaal was de immunorespons op PCV20 niet inferieur aan PCV13 en aan PPV23 voor de gemeenschappelijke serotypes. De respons op serotype 8 (in België momenteel dominant) was echter lager en haalde het criterium voor non-inferioriteit niet.^{3,4}
- Er zijn geen klinische studies over het effect van PCV20 op invasieve infecties of pneumokokkenpneumonie.

Veiligheid

- De contra-indicaties, ongewenste effecten, interacties en bijzondere voorzorgen stemmen overeen met die voor PCV13 (zie hoofdstuk 12.1.2.6).²⁻⁴

Dosering: 1 dosis IM. De eventuele noodzaak van een booster dosis of sequentiële vaccinatie met andere bestaande vaccins is niet bekend.

Kostprijs (niet terugbetaald op 01/07/22)

- PCV15 : 74,55€
- PCV20 : 80,98€

Nieuwigheden in de specialistische geneeskunde

abrocitinib (Cibinqo®▼)

Abrocitinib (Cibinqo®▼ , hoofdstuk 12.3.2.5) is een proteïne kinase-inhibitor (Januskinasen: JAK), met als indicatie **de behandeling van matige tot ernstige atopische dermatitis** bij volwassenen die in aanmerking komen voor systemische behandeling (synthese van de SKP).

In studies is abrocitinib werkzaam gebleken versus placebo en klinisch relevant werkzamer dan dupilumab, met een respons die

meestal behouden bleef na 1 jaar. Abrocitinib werd niet vergeleken met andere systemische behandelingen zoals ciclosporine, orale corticosteroiden, andere JAK- of interleukine-inhibitoren met dezelfde indicatie.⁵

Het veiligheidsprofiel is gelijkaardig aan dat van de andere JAK-inhibitoren, met frequente en/of potentieel ernstige ongewenste effecten, zoals ernstige infecties, huidkanker, veneuze trombo-embolie.^{6,7}

Het EMA heeft een evaluatie van het veiligheidsprofiel van de JAK-inhibitoren gevraagd bij gebruik in inflammatoire ziekten (zie bericht van 10 juni 2022).

Commentaar van het BCFI: net als voor de andere JAK-inhibitoren is de risico-batenverhouding van abrocitinib op dit ogenblik niet gunstig aangezien het veiligheidsprofiel vragen oproept.

Werkzaamheid

- Abrocitinib werd geëvalueerd in monotherapie of in combinatie met een topische behandeling versus placebo. Het werd ook beoordeeld versus dupilumab.
- Inclusiecriteria: ≥ 12 jaar, IGA-score (Investigator Global Assessment) ≥ 3 (globale evaluatie door de onderzoeker: schaal die de ernst van atopische dermatitis beoordeelt van 0 tot 4), EASI-score (*Eczema Area and Severity Index* [score voor oppervlakte en ernst van eczeem van 0 tot 72]) ≥ 16 , aangedane lichaamsoppervlakte ≥ 10 % en numerieke evaluatieschaal van maximale pruritus (*Peak Pruritus Numerical Rating Scale – PP-NRS* van 0 tot 10) ≥ 4 bij de inclusie. In deze studies had ongeveer één derde van de patiënten ernstige atopische dermatitis, en ongeveer de helft had eerder een systemische behandeling gekregen.
- Resultaten :
 - In de studies versus placebo bereikte, op 12 weken, voor de primaire eindpunten, 44% van de patiënten met abrocitinib 200 mg een IGA-score 0 of 1 versus 8% met placebo, en 63% van de patiënten met abrocitinib 200 mg een verbetering van de EASI-score met ten minste 75% (EASI-75) versus 12% met placebo.^{8,9}
 - In een studie over 12 weken versus dupilumab subcutane injectie was abrocitinib 200 mg eveneens superieur: IGA-score 0 of 1 : 48,4% versus 36,5 %, EASI-75-score 70,3% versus 58,1% ($p < 0,001$ voor de 2 vergelijkingen). Alle patiënten kregen ook een topische behandeling. Patiënten die geen respons bereikten met dupilumab kregen vervolgens abrocitinib na een wash-out periode van 4 weken. Na 12 weken behandeling met abrocitinib 200 mg bereikte 80% van de patiënten EASI-75.¹⁰
 - De patiënten die respons op de behandeling bereikten in deze studies, werden vervolgens in een follow-up studie opgenomen, en de meesten behielden hun respons op week 48 van de behandeling (abrocitinib 200 mg IGA-score 70%, EASI-75-score 83%).¹¹

Veiligheid

- De contra-indicaties, ongewenste effecten en bijzondere voorzorgen zijn die van de JAK-inhibitoren (zie 12.3.2.5).
- Interacties
 - Abrocitinib is een substraat van CYP2C19 en CYP2C9 (zie Tabel Ic. in Inleiding 6.3).⁶
- Er is Risk Minimization Activities materiaal (RMA) beschikbaar voor de gezondheidszorgbeoefenaars.

Dosering : 1 tablet per dag

Kostprijs: 3723,49€ voor 3 maanden behandeling, niet terugbetaald op 1 juli 2022.

Nieuwigheden in de oncologie

pemigatinib (Pemazyre®▼)

Pemigatinib (Pemazyre®▼ , hoofdstuk 13.2.2.11, weesgeneesmiddel, aflevering in het ziekenhuis) is een FGFR-proteïnekinase-inhibitor, met als indicatie de behandeling in monotherapie van volwassenen met sommige **cholangiocarcinomen** die niet reageerden op een eerdere behandeling (synthese van de SKP).

Het veiligheidsprofiel is dat van de oncologische proteïnekinase-inhibitoren. De ongewenste effecten zijn onder andere gastro-intestinale stoornissen, stomatitis, oogtoxiciteit, nageltoxiciteit, hyperfosfatemie en de complicaties ervan, stijging van creatinine. ¹²⁻¹⁴

Dosering: 1 tablet van 13,5 mg per dag gedurende 14 dagen, gevolgd door een pauze van 7 dagen

Kostprijs: 7376€ voor 14 dagen behandeling, terugbetaald in a !

Schrappingen en onderbrekingen van commercialisatie (>1 jaar)

Worden in deze rubriek vermeld

- de stopzettingen van commercialisatie
- de onderbrekingen van commercialisatie (verwachte duur langer dan één jaar)

De tijdelijke onderbrekingen worden hier niet opgenomen, zij worden in het repertorium met dit teken aangeduid :

De lijst van de onbeschikbare geneesmiddelen kan worden geraadpleegd op de website van het FAGG-FarmaStatus.

abacavir + lamivudine + zidovudine (Trizivir®)

De associatie **abacavir + lamivudine + zidovudine (Trizivir®)**, gebruikt voor de behandeling van HIV, wordt **niet meer gecommmercialiseerd**. Andere combinaties zijn beschikbaar en indien mogelijk te verkiezen boven afzonderlijke inname, om de therapietrouw te verbeteren (zie Middelen tegen retrovirussen (HIV)).

alizapride per os (Litican®)

Er is een **onderbreking van de commercialisatie van alizapride per os (Litican®)**. Het wordt gebruikt voor de preventie van nausea en braken, onder andere bij chemo- of radiotherapie. De IV/IM vorm is wel nog beschikbaar, net als domperidon en metoclopramide per os (zie Gastroprokinetica).

cefadroxil siroop (Duracef®)

Cefadroxil siroop (Duracef®) wordt **niet meer gecommmercialiseerd**. Volgens BAPCOC had het een plaats in de volgende infecties:

- Acute keelpijn, als alternatief voor penicilline V. Penicilline V is verkrijgbaar als magistrale bereiding (zie Therapeutisch Magistraal Formularium), maar de publieksprijs is hoog (41,35€, prijs voor de patiënt 2,45€). Amoxicilline is een tweede keuze (minder duur, ongeveer 7€ per flacon, terugbetaald in c), maar de beschikbaarheid in siroopvorm fluctueert op dit ogenblik (vertragingen in de productie). De aanbeveling van BAPCOC hierover wordt momenteel herzien.
- Impetigo, als een behandeling per os nodig is, als alternatief voor flucloxacilline.

In deze twee gevallen is, bij IgE-gemedieerde penicillineallergie, azithromycine een alternatief.

eprosartan (Teveten®)

Er is een **onderbreking van de commercialisatie van eprosartan (Teveten®)**. Voor de behandeling van hypertensie zijn andere sartanen beschikbaar, indien deze geïndiceerd zijn (zie Sartanen).

saxagliptine + metformine (Komboglyze®)

De **associatie saxagliptine + metformine (Komboglyze®)** wordt **niet meer gecommmercialiseerd**. Er zijn andere associaties van gliptine + metformine beschikbaar (zie Gliptine + metformine).

simeticon + aluminium (Maalox Antacid + Antigas®)

De associatie **simeticon + aluminium (Maalox Antacid + Antigas®)** wordt **niet meer gecommmercialiseerd**. Ze werd gebruikt bij gastro-intestinale stoornissen zoals pyrosis en flatulentie. Er zijn andere antacida beschikbaar voor pyrosis (zie Antacida). Er bestaat geen behandeling waarvan de werkzaamheid bewezen is voor het verminderen van flatulentie.

Andere wijzigingen

Direct Healthcare Professional Communications

De *Direct Healthcare Professional Communications* (DHPC), dikwijls «Dear Doctor Letter» genoemd, zijn rechtstreekse mededelingen van de farmaceutische bedrijven aan de gezondheidszorgbeoefenaars over risico's en maatregelen om deze risico's te beperken, doorgaans op vraag van het EMA of het FAGG. De DHPC's zijn te raadplegen via de website van het FAGG.

Hier volgen de onlangs door het FAGG/EMA goedgekeurde DHPC's:

- Dexmedetomidine® : verhoogd risico op mortaliteit bij patiënten van ≤ 65 jaar op de afdeling intensieve zorg (ICU).
- Oplossingen voor infusie op basis van hydroxyethylzetmeel (HES) : schorsing van de vergunningen voor het in de handel brengen wegens voortgezet gebruik bij patiënten met contra-indicaties, met een verhoogd risico op ernstige schade.

Medische noodprogramma's en programma's voor gebruik in schrijnende gevallen

Voor meer informatie over deze programma's, zie Folia december 2019.

- De associatie elexacaftor + ivacaftor (Kaftrio®, nog niet gecommmercialiseerd) en abemaciclib (Verzenio®▼) werden door het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten (FAGG) goedgekeurd in het kader van het medisch noodprogramma (*medical need*).
- Informatiedocumenten voor de patiënt en de geïnformeerde toestemming zijn te vinden op de website van het FAGG: elexacaftor ivacaftor en abemaciclib.

Specifieke bronnen

Naast de algemene bronnen die het BCFI systematisch raadpleegt (British Medical Journal, New England Journal of Medicine, Annals of Internal Medicine, The Lancet, JAMA, Drug & Therapeutic Bulletin, GeBu, La Revue Prescrire, Australian Prescriber), voor de redactie van de Goed om te weten "Recente Informatie", worden volgende bronnen geraadpleegd: SKP en evaluatiedossier van het EMA (EPAR) van het product, The Medical Letter, NEJM Journal Watch, de Bulletins d'Information de Pharmacologie.

1 Report National Reference Centre Streptococcus pneumoniae 2021 (UZ Leuven)

2 EMA EPAR-Assessment Report Vaxneuvance®, procedure No. EMEA/H/C/005477/0000 https://www.ema.europa.eu/en/documents/assessment-report/vaxneuvance-epar-public-assessment-report_en.pdf

3 Apexxnar®-Samenvatting van de Kenmerken van het Product

4 Apexxnar_EPAR Public Assessment Report_EMA/12384/20222

5 Drugs for Atopic Dermatitis. Med Lett Drugs Ther. 2020 Jun 15;62(1600):89-96

6 Cibinqo®- Samenvatting van de Kenmerken van het Product

7 Cibinqo_EPAR_Public Assessment Report_EMA/647846/2021. https://www.ema.europa.eu/en/documents/assessment-report/cibinqo-epar-public-assessment-report_en.pdf

8 Simpson E. et al. Efficacy and safety of abrocitinib in adults and adolescents with moderate-to-severe atopic dermatitis (JADE MONO-1): a multicentre, double-blind, randomised, placebo-controlled, phase 3 trial. Simpson E. et al. The Lancet 2020; 396(10246):255-266. DOI:[https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30732-7](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30732-7)

9 Silverberg J. et al. Efficacy and Safety of Abrocitinib in Patients With Moderate-to-Severe Atopic Dermatitis. Silverberg J. et al. JAMA Dermatol. 2020;156(8):863-873. doi:10.1001/jamadermatol.2020.1406

10 Bieber T. et al. Abrocitinib versus Placebo or Dupilumab for Atopic Dermatitis. Bieber T. et al. N Engl J Med 2021; 384:1101-1112 DOI: 10.1056/NEJMoa2019380

11 Vivian Y. Shi et al. Phase 3 efficacy and safety of abrocitinib in adults with moderate-to-severe atopic dermatitis after switching from dupilumab (JADE EXTEND), Journal of the American Academy of Dermatology, 2022, ISSN 0190-9622, <https://doi.org/10.1016/j.jaad.2022.04.009>

12 Pemazyre®- Samenvatting van de Kenmerken van het Product

13 Pemazyre_EPAR_Public Assesment Report_EMA/CHMP/105411/2021

14 Pemigatinib for treating relapsed or refractory advanced cholangiocarcinoma with FGFR2 fusion or rearrangement Technology appraisal guidance Published: 25 August 2021

Folcodine: aanpassing van de SKP in verband met het risico van misbruik en van kruisovergevoeligheid met curarisantia (neuromusculaire blokkers)

Folcodine, structureel verwant met de opioïden, is een centraalwerkend antitussivum dat al tientallen jaren wordt gebruikt. Het Europees Comité voor Geneesmiddelenbewaking (PRAC) van het Europees Geneesmiddelenagentschap (EMA) evalueerde de meest recente veiligheidsgegevens en besliste dat in de SKP's en bijsluiters van folcodine-bevattende geneesmiddelen het **risico van misbruik (drug abuse) en van kruisovergevoeligheid met neuromusculaire blokkers (curarisantia)** moet worden opgenomen.

- Er zijn tot nu toe wereldwijd 9 gevallen van **misbruik** geïdentificeerd (waarvan 7 gevallen met fatale afloop door overdosering). Het PRAC erkent dat het risico van afhankelijkheid met folcodine veel lager is dan met opioïden zoals codeïne en morfine. Het PRAC besluit evenwel dat misbruik van folcodine niet uit te sluiten is en dat voorzichtigheid geboden is bij personen met antecedenten van misbruik.

Het PRAC steunt onder meer op een publicatie¹ waarin de concentratie folcodine in het haar van twee patiënten lijkt te wijzen op herhaald misbruik van dit geneesmiddel in de maanden vóór het overlijden.

- Sommige gegevens die tot een tiental jaar teruggaan suggereren dat het gebruik van **folcodine het risico van overgevoeligheid voor curarisantia verhoogt door kruisreactie** en door stimulatie van de IgE-productie (zie mededeling van het FAGG, januari 2013). Twee recente publicaties versterken het vermoeden van dit risico (zie "**+ meer info**"). Het PRAC is van oordeel dat, op grond van de beschikbare informatie, kruisovergevoeligheid tussen folcodine en curarisantia niet uitgesloten kan worden, en dat de klinici aandacht moeten hebben voor dit risico bij het gebruik van curarisantia tijdens een chirurgische ingreep.

- De eerste publicatie² betreft een Australische retrospectieve studie die het percentage patiënten met IgE-antilichamen voor folcodine en voor morfine vergeleek bij patiënten die allergisch waren voor een neuromusculaire blokker (gemeten door een huidtest). De studie toonde dat bij patiënten met een verhouding folcodine/morfine IgE-antilichamen ≥ 2 , het percentage patiënten met positieve huidtest op succinylcholine (syn. suxamethonium) groter was dan bij een verhouding folcodine/morfine IgE-antilichamen ≤ 1 .
- De tweede publicatie³ betreft een Australische case-control studie die onder meer de invloed van folcodinegebruik op het risico van overgevoeligheid voor curarisantia wilde meten. "Cases" waren patiënten met een anafylactische reactie op een neuromusculaire blokker. "Controles" waren patiënten met een anafylactische reactie op cefazoline die vóór het optreden van de anafylactische reactie een neuromusculaire blokker hadden toegediend gekregen. Folcodinegebruik ging gepaard met een verhoogd risico van anafylactische reactie op curarisantia ten opzichte van geen folcodinegebruik (OR: 12,4; 95% BI: 3,61 - 42,9).

Commentaar van het BCFI

- Deze nieuwe veiligheidsgegevens bevestigen de **zeer beperkte plaats** van folcodine.
- De antitussiva op basis van codeïne en derivaten (dihydrocodeïne, ethylmorfine) werden, omwille van het risico van misbruik en afhankelijkheid, in 2013 voorschriftplichtig [zie Folia maart 2013]. Ook voor dextromethorfan (onder vorm van siroop) is reeds gewaarschuwd voor een risico van misbruik, vooral bij jonge adolescenten [zie Folia augustus 2019].
- De informatie van het Repertorium in verband met de plaatsbepaling van de antitussiva blijft geldig: "*Hoest vereist meestal geen medicamenteuze behandeling. Steeds moet gezocht worden naar de oorzaak van het hoesten; in de meerderheid van de gevallen is dit een zelflimiterende acute luchtweginfectie die spontaan gunstig evolueert.*" en "*De werkzaamheid van antitussiva is onvoldoende onderbouwd, zowel bij kinderen als bij volwassenen. Codeïne, dextromethorfan en noscapine werden als antitussiva beperkt onderzocht. Over de andere antitussiva bestaan weinig tot geen gegevens.*"

Specifieke bronnen

1 Epain M, Cartiser N, Bévalot F, Fanton L. Toxicological detection of pholcodine in blood, urine and hair in three cases of fatal intoxication. *Forensic Sci Int.* 2021 Oct; 327:110975

2 Anderson J, Green S, Capon M, Krupowicz B, Li J, Fulton R, Fernando SL. Measurement of pholcodine-specific IgE in addition to morphine-specific IgE improves investigation of neuromuscular blocking agent anaphylaxis. *Br J Anaesth.* 2020 Dec;125(6):e450-e452

3 Sadleir PHM, Clarke RC, Goddard CE, Day C, Weightman W, Middleditch A, Platt PR. Relationship of perioperative anaphylaxis to neuromuscular blocking agents, obesity, and pholcodine consumption: a case-control study. *Br J Anaesth.* 2021 May;126(5):940-948

Auditorium

Nieuwe e-learning: Opioidgebruik en chronische pijn

Heb jij ook patiënten met chronische pijn die chronisch opioïden nemen? Ben je soms onzeker over hoe dit aan te pakken? Je bent niet alleen.

Na alarmerende berichten in de media enkele jaren geleden is er meer aandacht gekomen voor het toenemend gebruik van opioïden in België. Veel patiënten nemen deze middelen langdurig bij chronische niet-kankerpijn. En dat terwijl deze middelen hierbij weinig werkzaam zijn en een risico met zich meebrengen op ernstige ongewenste effecten, tolerantie, afhankelijkheid en problematisch gebruik.

De e-learning "Opioidgebruik en chronische pijn" belicht op toegankelijke wijze de verschillende aspecten van dit probleem, zodat je in de praktijk sterker in je schoenen staat. Hoe groot is het opioidgebruik in België? Wat is chronische pijn en waarom is hier voornamelijk een niet-medicamenteuze aanpak nodig? Hoe werkzaam zijn opioïden bij chronische pijn en wat zijn de ernstige ongewenste effecten? Wanneer is er sprake van afhankelijkheid of problematisch gebruik en hoe ga je hier mee om?

Deze e-learning is onze eerste XXL-module van 90 minuten. Hierdoor krijg je voldoende tijd om te exploreren en je te verdiepen in het onderwerp. Heb je niet veel tijd? Geen probleem. Je hoeft de e-learning niet in 1 keer af te werken. Het systeem onthoudt waar je bent gebleven als je een volgende keer wil verdergaan.

Accreditering is voorzien voor **artsen** (1.5 CP in ethiek en economie), **officina-apothekers** (3 CP) en **ziekenhuisapothekers** (3CP).

Deze e-learning is de eerste in een reeks over opioïden. De twee volgende modules: *Afbouw van opioïden* en *Communiceren over opioïden* worden in de komende maanden gepubliceerd.

Alle e-learnings zijn gratis en geaccrediteerd. Na een eenmalige registratie heb je toegang tot alle modules!

Colofon

De *Folia Pharmacotherapeutica* worden uitgegeven onder de auspiciën en de verantwoordelijkheid van het *Belgisch Centrum voor Farmacotherapeutische Informatie* (Centre Belge d'Information Pharmacothérapeutique), vzw erkend door het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten (FAGG).

De informatie die verschijnt in de *Folia Pharmacotherapeutica* mag niet overgenomen worden of verspreid worden zonder bronvermelding, en mag in geen geval gebruikt worden voor commerciële of publicitaire doeleinden.

Hoofdredactie: (redactie@bcfi.be)

T. Christiaens (Universiteit Gent) en
Ellen Van Leeuwen (Universiteit Gent).

Verantwoordelijke uitgever:

T. Christiaens - Nekkersberglaan 31 - 9000 Gent.